

**ТЭЭГЧ ЭХ БА ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХЭД ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ
ХАРИЛЦААНЫ ТАЛААРХ МОНГОЛ УЛС БОЛОН ГАДААД ОРНУУДЫН
ТУРШЛАГА, ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ**

*Г.Билгээ, Ц.Болормаа, Д.Жигваагүнсэл,
Ө.Мөнхтунгалаг, Б.Нандингэрэл,
Т.Саулэгүл, Д.Халиун*

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

1. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРОНД ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХДЭЭ ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ЗОХИЦУУЛСАН БАЙДАЛ
 - 1.1. ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХДЭЭ ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ЗӨВШӨӨРДӨГ УЛС
 - 1.1.1. БНЭУ
 - 1.1.2. ОХУ
 - 1.2. ЗӨВХӨН ХҮМҮҮНЛЭГИЙН ЖУРМААР ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХДЭЭ ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХИЙГ ЗӨВШӨӨРДӨГ УЛС
 - 1.2.1. Нидерландын Вант Улс
 - 1.2.2. ИБУИНВУ
 - 1.3. МУЖ УЛС БҮРЭЭР ЯЛГААТАЙ ЗОХИЦУУЛАЛТ БҮХИЙ УЛС
 - 1.3.1. Австралийн хамтын нөхөрлөл
 - 1.3.2. АНУ
2. ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХЭД ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ХОРИГЛОСОН БОЛОН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТГҮЙ УЛС ОРНУУД
 - 2.1. ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХДЭЭ ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ХОРИГЛОСОН УЛС
 - 2.1.1. БНТУ
 - 2.2. ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХДЭЭ ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ХУУЛИАР ХОРИГЛООГҮЙ УЛС
 - 2.2.1. БНСУ

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

**Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаатай холбоотой
зарим нэр томьёоны орчуулга, тайлбар**

“Assisted reproductive technology (ART)”	Нөхөн үржихүйн туслах технологи /НҮТТ/
“surrogate mother”	тээгч эх
“gestational mother”	тээгч эх
“birth mother”	төрсөн эх
“gestational carrier”	хүүхдийг тээж төрүүлэхийг зөвшөөрсөн эмэгтэй
“intended parent/s”	ирээдүйн эцэг, эх
“intending parent/s”	тээлгэгч эцэг, эх
“commissioning parent/s”	захиалагч эцэг, эх
“full surrogacy”	захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашиглаж тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх /Зөвхөн захиалагч эцэг, эхээс өөрсдөөс нь авсан нөхөн үржихүйн эсийг ашиглан тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгах/. Энэ аргаар төрсөн хүүхэд нь тээгч эхтэй генийн хувьд холбоогүй байна.
“gestational surrogacy”	
“partial surrogacy”	захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг хэсэгчлэн ашиглаж тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх /Энэ тохиолдолд тээгч эхийн өөрийнх нь өндгөн эсийг ашиглах бөгөөд захиалагч эцэг, эсхүл донорын генетик материалыг ашиглан үр тогтооно. Ингэснээр тээгч эх нь хүүхдийн биологийн эх болох юм./
“traditional surrogacy”	
“altruistic surrogacy”	хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эх болох
“uncompensated surrogacy”	ашгийн бус зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа
“commercial surrogacy”	ашиг олох зорилгоор тээгч эх болох
“compensated surrogacy”	ашиг олох зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа

УДИРТГАЛ

Судалгааны *нэгдүгээр хэсэгт* тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зөвшөөрсөн болон хязгаарлагдмал хүрээнд зөвхөн хүмүүнлэгийн зорилгоор зөвшөөрсөн Австрали, АНУ, БНЭУ, Нидерланд, ИБУИНВУ болон ОХУ зэрэг орны хууль эрх зүйн зохицуулалт, судалгааны *хоёрдугаар хэсэгт* тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааны бүхий л хэлбэрийг хориглосон БНТУ болон тус харилцааг хуулиараа хориглоогүй улс болох БНСУ-ын туршлагыг эрх зүйн орчны хүрээнд судаллаа.

Судалгаанаас үзэхэд тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааны асуудлаар улс орнууд нэгдсэн бодлого, шийдэлд хүрээгүй, дэлхийн ихэнх орнуудын хувьд тус асуудлыг зохицуулсан хууль эрх зүйн зохицуулалт байхгүй хэдий ч сүүлийн жилүүдэд энэхүү асуудлыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн эрх зүйн зохицуулалт нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байна. Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зарим оронд хориглосон, зарим оронд ашгийн болон ашгийн бус бүхий л хэлбэрийг зөвшөөрсөн байна. Зохицуулалт бүхий дийлэнх орнуудын хувьд хүмүүнлэгийн журмаар хүүхдээ тээгч эхээр тээлгэж төрүүлэхийг буюу байгалийн жамаар хүүхэд олох, тээх боломжгүй хүмүүст тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрдөг. Энэ тохиолдолд хүүхэд тээж, төрүүлэхтэй холбоотой зардлаас бусад “нөхөн олговор”-ыг тодорхой хэмжээнд хориглосон байна.

Тухайлбал, ИБУИНВУ-д тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлж буй гэр бүлүүд үр суулгах, хүүхэд тээж төрүүлэхтэй холбоотой зардлаас гадна тээгч эхэд нөхөн олговор олгодог ба энэ нь дунджаар 10,000 паунд байгаа нь судалгаагаар тогтоогдсон байна. Харин ашиг олох зорилгоор тээгч эх болох, эсхүл тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхэд зуучлах, эдгээр үйлдлийн төлөө төлбөр авахыг гэмт хэрэг гэж үзэн хуулиар хориглох бөгөөд үйлдсэн тохиолдолд эрүүгийн хуульд заасан торгох, хорих ялыг давхардуулан оноох хуулийн зохицуулалттай байна. Тус улс нь “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай” хуулиа шинэчлэн найруулахаар Парламентын Нийтийн танхимд ажлын хэсэг байгуулсан бөгөөд ажлын хэсгээс хуулийг шинэчлэх шаардлагын хүрээнд холбогдох судалгаа хийсэн байна. /Энэ талаарх мэдээллийг судалгааны тайлангийн нэгдүгээр хэсгээс дэлгэрэнгүй үзнэ үү./

Судалгаагаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа нь 2 үндсэн хэлбэртэй байна. Үүний нэг нь тээлгэгч эцэг, эхээс өөрсдөөс нь авсан нөхөн үржихүйн эсийг ашиглан бүрэлдсэн үрийг тээгч эхэд суулгах арга юм. Энэ аргаар төрсөн хүүхэд тээгч эхтэй генийн хувьд холбоогүй, тээлгэгч эцэг, эхийн биологийн хүүхэд болох юм. АНУ-ын зарим мужид зөвхөн энэ төрлийн технологийг ашиглан тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрдөг байна. Харин “уламжлалт” буюу тээгч эхийн генетик материалыг ашиглах тохиолдлууд сүүлийн жилүүдэд харьцангуй буурсан гэж судлаачид дүгнэсэн байна.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан эрх зүйн зохицуулалт бүхий ихэнх орны хувьд тээгч эх, тээлгэгч эцэг, эх болон холбогдох гэрээ, хэлцэлд тавигдах шаардлага, маргаан үүссэн тохиолдолд шийдвэрлэх арга зам зэргийг хуульд тусгайлан заажээ.

Судалгаанд хамрагдсан ОХУ, БНЭУ болон АНУ-ын зарим муж улс нь ашиг олох буюу арилжааны журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрдөг байна. ОХУ болон БНЭУ нь тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааны хувьд “тэргүүлэгч” улс орнууд боловч энэ харилцааг зохицуулсан бие даасан хуульгүй явсаар ирсэн тул холбогдох эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, ашиг олох зорилгоор тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглох асуудлыг хэлэлцэж байна.

2016 онд Энэтхэгийн Засгийн газраас “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай” хуулийн төслийг боловсруулж парламентад өргөн барьсан бөгөөд уг төсөлд зөвхөн хүмүүнлэгийн журмаар үр тээлгэхийг зөвшөөрч арилжааны журмаар үр тээлгэх асуудлыг хориглох, тээгч эхийг зөвхөн ойрын төрөл садангийн хүмүүс дотроос сонгох, зөвхөн Энэтхэг Улсын иргэн бөгөөд 5 жилийн турш гэр бүлийн харилцаатай байсан боловч байгалийн жамаар үр хүүхэдтэй болох боломжгүй гэдэг нь тогтоогдсон гэр бүлийн хүмүүст зөвшөөрөх зэрэг зохицуулалтуудыг тусгасан.

2014 оноос ОХУ-д ашиг олох зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхийг хориглох талаар эрчимтэй яригдаж эхэлсэн бөгөөд одоогийн зохицуулалт нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хангалттай зохицуулж чадахгүй байна гэж үзжээ. Тухайлбал, захиалагч эцэг, эхэд тавигдах шаардлага тодорхойгүй, захиалагч эцэг, эх нь гэрлэлтээ заавал бүртгүүлэх шаардлагагүй, захиалагч эцэг, эхийн оршин суугаа хаяг, эсхүл иргэний харьяаллыг заавал шаардахгүй, хүүхэд болон эцэг, эхийн генетик холбоо чухал гэж тооцохгүй, тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхийн хооронд байгуулах гэрээг зохицуулсан нарийвчилсан зохицуулалт байхгүй зэрэг асуудлуудыг түлхүү шүүмжилдэг.

Зарим орнууд, тухайлбал Хятад, Герман, Итали, Япон, Франц, Турк зэрэг орнууд нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хүлээн зөвшөөрдөггүй байна. Дээрх улс орнуудад тус харилцааг хүлээн зөвшөөрдөггүй хэд хэдэн шалтгаан байдаг. Сүүлийн жилүүдэд ядуу амьдралтай эмэгтэйчүүдийг тээгч эх болгон ашиглах байдал бизнес болон дэлгэрсэн ба энэ нь тухайн эмэгтэйд эрүүл мэндийн эрсдэлтэй, эрх зүйн сөрөг үр дагавар ихтэйгээс гадна хүүхдийн эрхийг зөрчсөн зэрэг олон сөрөг үр дагавар дагуулж байна гэж үзжээ.

Турк улсын хувьд тухайн хүүхдийг төрүүлсэн эх нь түүний төрсөн эх байх ёстой бөгөөд үр шилжүүлэн суулгахдаа зөвхөн эхнэр, нөхрийн өөрсдөөс нь авсан нөхөн үржихүйн эсийн тусламжтайгаар хийхийг зөвшөөрдөг байна. Энэ нь хүүхдийн удмын санг өөрчлөхийг хориглодог хуулийн заалттай холбоотой. **Монгол Улсад** тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж, төрүүлэхтэй холбоотой аливаа харилцааг тусгайлан зохицуулсан хууль байхгүй. Уг асуудалд хамаарал бүхий хуулиудад ч энэ харилцаатай холбогдох зохицуулалт тусгагдаагүй байна. Тухайлбал,

- Гэр бүлийн тухай хууль (1999);
- Хүүхдийн эрхийн тухай хууль (2016);
- Хүүхэд хамгааллын тухай хууль (2016);
- Монгол Улсын иргэний хууль (2002);
- Монгол Улсын эрүүгийн хууль (2002);
- Монгол Улсын эрүүгийн хууль /шинэчилсэн найруулга/ (2015) зэрэг хуулиудад тус харилцааг зохицуулсан зохицуулалт байхгүй.

2014 онд УИХ-д өргөн барьсан “Гэр бүлийн тухай” хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд:

32.7. Үр шилжүүлэн суулгах аргаар хүүхэд төрүүлэх талаар эхнэр, нөхөр харилцан бичгээр тохиролцсоны үндсэн дээр хүүхэд төрүүлсэн бол тэдгээр нь уг хүүхдийн төрсөн эцэг, эх байна.

32.8. Хүүхэдтэй болохыг хүсч байгаа гэрлэгчид өөр эмэгтэйд үр суулгаж, хүүхэд төрүүлэх тохиолдолд талууд хүүхэд болон тээгч эхийн эрүүл мэндийн байдал, хүүхдийн хүйс зэрэг урьдчилан тодорхойлох боломжгүй нөхцөл байдал бий болоход хэрхэх тухай, харилцан хүлээх үүрэг, хүүхэд төрсний дараа уг хүүхдийн эцэг, эхийг тодорхойлох зэрэг бусад асуудлаар урьдчилан бичгээр гэрээ байгуулж, нотариатаар гэрчлүүлсэн байна.

гэж тусгасан байсан боловч Засгийн газраас уг хуулийн төслийг эгүүлэн татсан байна.

Бодит амьдрал дээр Монгол Улсад үргүйдэл болон эмэгтэйчүүдийн нөхөн үржихүйн эрхтэн тогтолцооны өвчлөлөөс үүдэлтэй тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа үүссэн болох нь хэвлэлийн мэдээ, олон нийтийн сүлжээн дэх зар, эрэн сурвалжлах сэтгүүл зүйн үр дүнд гарсан нийтлэл, телевизийн нэвтрүүлэг, нөхөн үржихүйн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг эмнэлэг болон төрийн бус байгууллагуудын өгч буй мэдээллээс харагдаж байна.

Тухайлбал “Баянгол” эмнэлгийн Үр шилжүүлэн суулгах төвийн эмэгтэйчүүдийн эмч Л.Амарзаяагийн 2014 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдрийн “Өнөөдөр” сонинд өгсөн ярилцлагад “...умайг мэс заслаар авсан, эсхүл ховор тохиолдолд төрөлхийн умайгүй болон умайн хүнд хэлбэрийн гаж хөгжилтэй эмэгтэйчүүдэд тээгч эх хэрэгтэй болдог. Мөн тухайн эх хүүхэд тээхэд нас нь хэт оройтсон болон эрхтэн тогтолцооны хүнд хэлбэрийн эмгэгтэй эмэгтэйчүүдэд хамаарна. Тухайлбал, артерын даралт ихсэлтийн III, IV зэргийн эмгэгтэй эмэгтэй жирэмсэлвэл хүүхэд тээх хугацаанд өөрт нь болон ургийн амь насанд аюул учирч болно. Тиймээс үр шилжүүлэн суулгуулахаар хандаж буй эмэгтэйчүүдэд хүүхэд тээж болох эсэх, эсвэл тээгч эх шаардлагатай эсэхийг тодорхой шинжилгээ, оношлогоог үндэслэн шийддэг. Манай төв жилд дунджаар 5-10 тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгадаг...” гэсэн байна. Монгол Улсын хэмжээнд ЭНЭШТ, Баянгол, Ануухай зэрэг эмнэлгүүд үр шилжүүлэн суулгах эмчилгээ хийдэг байна.

Эмнэлзүйн талаас нь авч үзвэл тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх нь тээгч эх болон тээлгэж буй хүүхдийн эрүүл мэндэд сөрөг үр дагавартай

хэдий ч үргүйдлийн улмаас олон гэр бүл энэ арга замыг сонгож байгаа нь бодитой харагдаж байна. Хэрэв энэ харилцааг хуулиар зохицуулах шаардлагатай гэж үзвэл нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, үргүйдлийн шалтгаан, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, үргүйдлээс үүсэн гарах сөрөг үр дагаврууд зэрэг эрүүл мэндийн цогц мэдлэгийг өсвөр наснаас нь сургалтын хөтөлбөрт оруулах, эрүүл мэндийн зөв дадал хэвшил суулгах зэрэг үргүйдлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг ч мөн хуулийн хүрээнд зохицуулах шаардлага байгааг бусад орны туршлага, холбогдох судалгаа харуулж байна.

1. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРОНД ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХДЭЭ ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ЗОХИЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа нь сүүлийн жилүүдэд дэлхий даяар эрчимтэй хөгжиж буй харилцаа юм. Гаагийн бага хурлын Байнгын товчооноос мэдээлснээр тус үйл ажиллагаа нь 2006-2010 оны хороонд 1000 хувиар буюу 10 дахин өссөн байна. Энэхүү харилцаа нь улам бүр бизнесийн шинжтэй болж байгаа бөгөөд бусад сурвалжуудын мэдээлснээр энэ салбар нь жилийн 6 тэрбум ам.долларын эргэлттэй, тээгч эхээр тээлгэж төрүүлж байгаа хүүхдийн тоо мянгаар тоологдож байна. Гэвч тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэн төрүүлж байгаа хүмүүс, төрж буй хүүхдийн статистик тоо мэдээлэл дутмаг байдаг ба энэ нь тус үйл ажиллагааг зөвшөөрсөн орнуудад төрж байгаа хүүхдийн тоо, мэдээг гаргахдаа хүүхдийг тээгч эхийн тусламжтай төрсөн эсэхийг бүртгэж, тайлагнадаггүй, мөн тус харилцаа нь цөөнгүй тохиолдолд хил дамнасан буюу олон улсын шинж чанартай, үүнээс гадна тээгч эхээр хүүхдээ төрүүлж буй харилцаанд оролцогч талууд өөрсдийгөө нийтэд ил болгох хүсэлгүй байдаг зэргээс шалтгаалдаг байна.²⁵⁰

Судлаачид тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа сүүлийн жилүүдэд эрчимтэй өсч байгааг Нөхөн үржихүйн туслах технологи /НҮТТ/-д гарсан ахиц дэвшилтэй холбон тайлбарлаж байна. Мөн захиалагч эцэг, эхийн генетик материал (бэлгийн эс)-ыг ашиглан тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх нь сүүлийн жилүүдэд эрчимтэй өссөн, зарим судалгаагаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхэд захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашиглах явдал тус харилцааны 95 хувийг эзэлж байна гэж дүгнэжээ.

Кембрижийн Их сургуулиас тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хүлээн зөвшөөрдөг болон зөвшөөрдөггүй орнуудын судалгааг²⁵¹ /Хүснэгт 1/ гаргасан бөгөөд судалгаанаас үзэхэд ихэнх улс орнууд ашгийн бус хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эх болох, тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх явдлыг хууль ёсны гэж үзэж байгаа бол Хятад, Герман, Итали, Япон, Франц, Турк зэрэг орнууд аль ч тохиолдолд хүлээн зөвшөөрдөггүй байна.

²⁵⁰ Surrogacy Law and Policy in the US: A National Conversation Informed by Global Lawmaking. Columbia Law School, Sexuality and Gender Law Clinic, 2016
https://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/gender-sexuality/files/columbia_sexuality_and_gender_law_clinic_-_surrogacy_law_and_policy_report_june_2016.pdf

²⁵¹ An Overview of Surrogacy Around the World <http://www.familiesthrusurrogacy.com/wp-content/uploads/2015/12/Overview-of-Surrogacy-Around-The-World.pdf>

Хүснэгт 1

	Хууль ёсны	Хууль бус
Нэр нь үл мэдэгдэх ДНК хандивлагчийг зөвшөөрөх	- АНУ, - Англи /хүүхэд 18 нас хүрсэн тохиолдолд хандаж болно./	- Герман - Франц
Нэр нь үл мэдэгдэх болон танигдсан ДНК хандивлагчийг хэрэглэх	- АНУ	- Франц - Швед - Япон
Ашиг олох зорилгоор тээгч эх болох	- АНУ /муж улсаар ялгаатай/ - Энэтхэг - Украин - Орос	- Англи - Австрали /муж улсаар ялгаатай/ - Канад - Хятад - Франц - Герман - Грек - Израиль - Итали - Япон - Нидерланд - Норвеги - Швед - Швейцар
Хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч болох	- АНУ (муж улсаар ялгаатай) - Англи - Канад - Австрали (муж улсаар ялгаатай) - Дани - Грек - Энэтхэг - Мексик (Хот, дүүргээр ялгаатай) - Норвеги - Испани - Швед - Швейцар - Украин	-Хятад -Герман -Итали -Япон

1.1. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зөвшөөрдөг улс

1.1.1 БНЭУ

Энэтхэг Улсад ашиг олох зорилгоор тээгч эхийн үүрэг гүйцэтгэн бусдын хүүхдийг тээж төрүүлэх харилцааг 2002 оноос хүлээн зөвшөөрсөн байна. Тус улс нь олон улсын түвшинд тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаанд тэргүүлэх байдалтай байгаагийн зэрэгцээ энэ зорилгоор тухайн улсыг зорих гадаад иргэдийн урсгал нэмэгдсээр байна.

Энэтхэгт тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа нь харьцангуй бага өртөгтэй байдаг тул аж үйлдвэржсэн орнуудын хосууд ихэнхдээ энэ улсыг сонгох болсон. Мөн энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй эрүүл мэндийн байгууллагуудын өрсөлдөх чадвар нь үнэ өртөг болон тээгч эхийн нууцлалыг хамгаалах тал дээр ахицтай хөгжиж байгаа юм. Эдгээр эрүүл мэндийн байгууллагууд нь Англи, АНУ дахь эрүүл мэндийн байгууллагуудтай ижил төрлийн журмаар үйлчилгээ үзүүлдэг бөгөөд үйлчилгээний төлбөрийн хэмжээ нь тухайн улсуудтай харьцуулахад 1/3-тэй тэнцэж байна. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаанд талуудын хооронд байгуулсан гэрээ болон Нөхөн үржихүйн туслах технологи бүхий клиник (ART Clinics)-үүдийн зөвлөмж чухал ач холбогдолтой байсан бол 2016 оны Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийн төслөөр олон шинэ зохицуулалт, хориглолтыг тусгасан.

Эрх зүйн орчин

Тус улсад тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан Парламентаас батлан гаргасан эрх зүйн зохицуулалт байхгүй бөгөөд Энэтхэгийн Анагаахын судалгааны зөвлөл болон Үндэсний Анагаахын Шинжлэх Ухааны Академаас 2005 онд гаргасан Үндэсний удирдамж гол зохицуулалт болж ирсэн.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааны тухай асуудлыг олон жил авч хэлэлцсэний үндсэн дээр 2016 онд Энэтхэгийн Засгийн Газраас Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийн төсөл (“**Surrogacy Bill**”) -ийг боловсруулж парламентад өргөн барьсан байна. Энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах явцад зөвхөн хүмүүнлэгийн журмаар үр тээлгэхийг зөвшөөрч, арилжааны журмаар үр тээлгэх асуудлыг хориглох, тээгч эхийг зөвхөн ойрын төрөл садангийн хүмүүс дотроос сонгох, зөвхөн Энэтхэг Улсын иргэн бөгөөд 5 жилийн турш гэр бүлийн харилцаатай, байгалийн жамаар үр хүүхэдтэй болох боломжгүй гэдэг нь тогтоогдсон гэр бүлийн хүмүүст зөвшөөрөх зэрэг зохицуулалтыг хийхэд нэлээд их мэтгэлцээн үүссэн байна.

Энэтхэгийн хуулийн комисс нь 228 дугаар бүхий “Нөхөн үржихүйн технологийн клиникүүдийн тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаанд талуудын эдлэх эрх, хүлээх үүргийг тодорхойлох хуулийн зохицуулалтын хэрэгцээ шаардлага”-ыг тодорхойлсон дүгнэлтийг гаргасан. Үүнд:

- Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа нь талуудын хооронд байгуулсан гэрээнд үндэслэх, энэхүү гэрээнд тээгч эхийн хүүхдийг тээж төрүүлэх талаар санал болгосон боломжит бүх саналыг тусгах ба тээгч эхийн нөхрийн, эсхүл гэр бүлийн бусад гишүүдийн зөвшөөрөл, үр шилжүүлэн суулгахад баримтлах эрүүл мэндийн нөхцөл, журам, хүүхдийг төрүүлэх хүртэлх хугацаанд гарч болох бүх зардлын тооцоолол, түүнийг хариуцах, тээгч эх хүүхдийг төрүүлсний дараа генетикийн эцэг, эхэд нь өгөх гэх мэт асуудлуудыг нарийн заасан байна. Гэхдээ эдгээр зохицуулалтууд нь ашиг олох зорилгоор хийгдэх ёсгүй;
- Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай гэрээнд хэрэв тухайн хүүхдийг захиалагч гэр бүлд хүлээлгэн өгөхөөс өмнө захиалагч эцэг, эх, эсхүл тэдгээрийн аль нэг нь нас барсан, эсхүл гэр бүл салсан тохиолдолд хосуудын хэн нь ч хүүхдийг авах хүсэлгүй бол захиалагч эцэг, эх тухайн хүүхдийн эдийн засгийн баталгааг хангах үүргийг гэрээгээр хүлээх;
- Гэрээг байгуулахдаа тээгч эхийг амь насны даатгалд даатгуулах асуудлыг тусгасан байх;
- Захиалагч эцэг, эхийн аль нэг нь заавал донор байх ёстой. Учир нь хүүхэд эцэг, эхийн хоорондын хайр энэрэл нь биологийн холбооноос хамааралтай байдаг. Мөн түүнчлэн үрчлэлтийн харилцаанд гардаг хүүхдийн хүчирхийллээс сэргийлэх нөхцөл болно;
- Тухайн хүүхдийг биологийн эцэг, эхийн хууль ёсны хүүхэд мөн болохыг үрчлэлт, эсхүл асран хамгаалагч тогтоолгох шаардлагагүйгээр хүлээн зөвшөөрөх;
- Хүүхдийн төрсний гэрчилгээнд зөвхөн захиалагч эцэг, эхийн нэрийг бичих;
- Донор болон тээгч эхийн тухай нууцлалыг хамгаалах;
- Хүүхдийн хүйсийг заасан гэрээ хийхийг хориглох;
- Үр хөндөлт хийлгэх тохиолдолд 1971 оны Жирэмслэлтийг эмнэлгийн аргаар зогсоох тухай хуулийг баримтлах зэрэг асуудлыг оруулсан байна.

Энэхүү хууль тогтоох комиссын гаргасан дүгнэлт нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаанд баримтлах оновчтой арга замыг тодорхойлж өгсөн. Үр тээх явцад эмэгтэйчүүдэд хүчирхийлэл үйлдэгдэх бас нэг нөхцөл болдог тул хуулийн хүрээнд зохицуулах шаардлагатай чухал асуудлын нэг мөн юм. Хууль тогтоох комисс нь арилжааны журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааны эсрэг байр суурьтай байгаагаа мөн адил илэрхийлсэн байна.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай 2016 оны хуулийн төсөл нь энэ харилцаанд хууль эрх зүйн хувьд тодорхой бус байгаа зарим асуудлыг нарийвчлан зохицуулахыг зорьсон. Үүнд:

- Энэхүү төслийн хүрээнд арилжааны журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглосон;

- Байгалийн жамаар үр хүүхэдтэй болж чадахгүй нь тогтоогдсон бөгөөд зөвхөн Энэтхэг Улсын иргэн гэр бүлийн хосууд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрсөн;
- Гадаадын иргэд тус улсад тээгч эх хайх, түүнтэй ямар нэгэн байдлаар харилцаа тогтоохыг хориглосон;
- Захиалагч эцэг, эх нь тээгч эхийн зөвхөн эмчилгээний зардлыг хариуцах ба өөр бусад хэлбэрээр төлбөр төлөх, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхийг хориглосон;
- Энэ чиглэлээр эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагуудын баримтлах удирдамжийг боловсруулах, тэдгээрт хяналт тавих үндэсний хэмжээний байгууллагын шинэ тогтолцоог бүрдүүлэхийг зорьсон;
- Тээгч эх болон түүний төрүүлсэн нярайтай холбоотой эрхийг тодорхойлж, захиалагч эцэг, эхийн асуудлыг хялбаршуулж өгсөн;
- Тээгч эх нь захиалагч эцэг, эхийн ойрын төрөл садангийн хүн байх, садан төрлийн холбоогүй хүн тээгч эх болохыг хориглосон;
- Тээгч эхэд хууль зүйн туслалцаа үзүүлэх заалтыг тусгасан байна.

Энэтхэг Улсын Дээд шүүхийн шүүгч асан, Гадаад хэргийн сайд хатагтай Сушма Свараж Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай 2016 оны хуулийн төслийн та3лаар өөрийн байр сууриа илэрхийлсэн байна. Тэрээр: “Засгийн газар арилжааны журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглохын тулд энэхүү хуулийн төслийг дэмжсэн. Энэ нь маш чухал төсөл бөгөөд эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр хийгдсэн хувьсгал юм. Сүүлийн жилүүдэд ядуу амьдралтай эмэгтэйчүүдийн савыг хүүхэд үржүүлж, төрүүлэхэд ашиглах бизнес дэлгэрсэн ба энэ нь тухайн эмэгтэйд зовлон шаналангаас өөр зүйл үлдээдэггүй. Одоогоор Энэтхэг Улсад 2000-аас илүү энэ чиглэлийн үйл ажиллагаа явуулдаг эрүүл мэндийн байгууллага ажиллаж байна. Энэ журмын төслийн хүрээнд арилжааны журмаар үр тээлгэхийг бүрмөсөн хориглосон. Нөгөө талаас байгалийн жамаар хүүхэд олж, тээх боломжгүй хосууд байгаа ба тэдний төрөл садангийн хүмүүс нь тэдэнд туслах хүсэлтэй байдаг, энэ тохиолдлыг зохицуулахын тулд хүмүүнлэгийн журмаар үр тээлгэхийг зөвшөөрсөн зохицуулалт хийгдсэн. Энэхүү журмын төслийн хамгийн гол цэг нь энэ асуудал юм. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулах Үндэсний зөвлөлийг Эрүүл мэндийн сайд ахлах бөгөөд зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд нь 3 эмэгтэй парламентын гишүүн ажиллах болно. Зөвхөн Энэтхэг Улсын иргэн хосуудад хүмүүнлэгийн журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрсөн ба гадаадын иргэдэд зөвшөөрөөгүй. Мөн түүнчлэн зөвхөн гэр бүлийн хосуудад энэхүү харилцааг зөвшөөрсөн бөгөөд ижил хүйстэн, ганц бие хүмүүс, хамтран амьдрагчид хориглосон. Хосууд 5 жилийн турш гэр бүлийн харилцаатай байсан байхыг шаардах ба эмэгтэй 23-50, эрэгтэй 26-55 настай байх шалгуурыг тавьсан ба тухайн гэр бүлийн хос нь байгалийн жамаар үр хүүхэдтэй болох боломжгүй гэдгийг эмнэлгийн

байгууллага тогтоосон байх шаардлагатай. Мөн түүнчлэн өмнө нь өөрийн, эсхүл өргөмөл хүүхэдтэй эцэг, эхэд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж, төрүүлэхийг хориглосон. Нэг эмэгтэй зөвхөн нэг л удаа тээгч эх болохыг зөвшөөрсөн. Тээгч эхийн төрүүлсэн хүүхэд нь энгийн хүүхдийн нэгэн адил эрхтэй байх ба өв залгамжлалын харилцаанд ч ямар нэгэн ялгавартай зохицуулалт хийхгүй. Эмнэлгийн байгууллага нь тухайн хүүхэдтэй холбоотой мэдээллийг 25 жил хадгалах ба журмыг зөрчсөн тохиолдолд 10 жилийн хорих ял, эсхүл 10 лакаар торгох шийтгэл оногдуулна”²⁵² гэжээ.

Энэтхэг Улсад тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа нь хавтгайрч, эмэгтэйчүүдийн эрх зөрчигдөх болсон тул 2016 онд Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийн төслийг боловсруулсан ба тус улсын парламентаас энэхүү хуулийг баталсан тохиолдолд арилжааны журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх явдлыг бүрмөсөн хориглох, зөвхөн хүмүүнлэгийн журмаар тээгч эхийн харилцааг зөвшөөрөх ба захиалагч эцэг, эхэд тавигдах шаардлагыг нарийн зохицуулж өгсөн байна. Энэтхэгийн хуулийн комиссийн дүгнэлт болон эмэгтэйчүүдийн төлөөлөл болсон улстөрчдийн үзэл, 2016 оны хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас дүгнэхэд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааны хүрээ хязгаар, хэлбэрийн тал дээр санал нэгтэй байгаа нь харагдаж байна.

1.1.2. ОХУ

Оросын Холбооны Улс /цаашид ОХУ/-д тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой харилцааг 1995 онд батлагдсан Гэр бүлийн тухай хуульд тусган хуулиар зөвшөөрөх болсон. Энэ хуулийг 1996 оны 3 дугаар сарын 1-ний өдрөөс дагаж мөрдсөн.

ОХУ-д дээрх харилцааг дараах эрх зүйн баримт бичгүүдээр зохицуулж байна.

Үүнд:

- 1) Оросын Холбооны Улсын Гэр бүлийн тухай хууль /1995/;
- 2) Оросын Холбооны Улсын иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах эрх зүйн байдлын тухай хууль /2011/;
- 3) Иргэний бүртгэлийн тухай хууль /1997/;
- 4) Нөхөн үржихүйн туслах технологийг ашиглах, хориглох, хязгаарлах журам /Эрүүл мэндийн сайдын 2012 оны 107 дугаар тушаал/.

ОХУ-ын иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах эрх зүйн байдлын тухай хууль /цаашид “Эрүүл мэндийн тухай хууль”м гэх/-ийн²⁵³ 55-р зүйлд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой суурь харилцааг зохицуулахаар тусгасан. Шинэчилсэн найруулгыг 2011 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдөр баталж, дараа оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсөн. Үүнээс өмнө Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах тухай хуулийг 1993 онд баталж байсан.

²⁵² The New Draft Surrogacy (Regulation) Bill, 2016 -http://www.imamangaluru.com/IMA/uploaded2/surrogacy_bill.pdf

²⁵³ Федеральныйный закон от 21.11.2011 N 323-ФЗ (ред. от 03.07.2016) "Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации" (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.01.2017). Эх сурвалж: www.consultant.ru. 2017.01.05.

Эрүүл мэндийн тухай хуульд зааснаар нөхөн үржихүйн туслах технологийг ашиглах, хориглох болон хязгаарлах журмыг батлах²⁵⁴ бөгөөд *Эрүүл мэндийн сайд 2012 оны 107 дугаар тушаалаар 13 хавсралт бүхий "Нөхөн үржихүйн туслах технологийг ашиглах, хориглох, хязгаарлах журам"*²⁵⁵ /цаашид "Журам" гэх/-ыг баталсан. Энэ журмаас өмнө Эрүүл мэндийн сайдын 1993 оны 301, 2003 оны 67 дугаар тушаалаар 2 журам батлагджээ.

Энэ журмын 77-83 дугаар зүйлд нөхөн үржихүйн туслах технологийг хэрэглэх болон хэрэглэхийг хориглосон зохицуулалт, өвчтөнийн хамрагдах шаардлагатай эмнэлгийн нарийн шинжилгээний жагсаалт, тавигдах шаардлага зэрэг эрүүл мэндийн асуудлыг тусгасан байна.

Тээгч эхээс төрсөн хүүхдийн эцэг, эх тогтоох, хүүхэд болон түүний эцэг, эхийг төрсний бүртгэлд бүртгэхтэй холбоотой харилцааг 1995 онд батлагдсан *ОХУ-ын Гэр бүлийн тухай хууль /цаашид Гэр бүлийн тухай хууль/-ийн*²⁵⁶ 51, 52 дугаар зүйл, *Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн*²⁵⁷ 16-р зүйлийн 5 дахь хэсэгт зааснаар тус тус зохицуулна.

Гэвч тус улсад тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой харилцааг хуулиар бүрэн зохицуулж чадаагүй байна.²⁵⁸ Тухайлбал,

- захиалагч эцэг, эхэд тавигдах шаардлага тодорхойгүй;
- захиалагч эцэг, эх нь гэрлэлтээ заавал бүртгүүлэх шаардлагагүй;
- захиалагч эцэг, эхийн оршин суугаа хаяг, эсхүл иргэний харьяаллыг заавал шаардахгүй;
- хүүхэд болон эцэг, эхийн генетик холбоо чухал гэж тооцохгүй;
- тээгч эхэд төлөх төлбөрийн дээд хязгаарыг тогтоогоогүй буюу арилжааны шинжтэй;
- тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхийн хооронд байгуулах ажил гүйцэтгэх гэрээг зохицуулсан нарийн зохицуулалт байхгүй гэх мэт.

Хуулийн тодорхойлолт

ОХУ-д тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг нөхөн үржихүйн туслах технологид хамааруулан авч үздэг байна. Эрүүл мэндийн тухай хуульд холбогдох нэр томъёог дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

- *Нөхөн үржихүйн туслах технологи* - үр тогтоох үйл явцын аль нэг үе шат, эсхүл бүх үе шатанд болон үр хөврөлийн эрт үеийн өсөлтийг эхийн биеийн гадна явуулах /үүнд донорын, эсхүл хөлдөөсөн хөврөлийн эс, нөхөн үржихүйн эрхтний эд, үр хөврөлийг ашиглах, мөн тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг хамааруулна/ зэрэг үргүйдлийг эмчлэх аргуудыг ойлгоно.²⁵⁹

²⁵⁴ Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.2.

²⁵⁵ Приказ Минздрава России от 30.08.2012 N 107н (ред. от 11.06.2015) "О порядке использования вспомогательных репродуктивных технологий, противопоказаниях и ограничениях к их применению" (Зарегистрировано в Минюсте России 12.02.2013 N 27010). Эх сурвалж: www.garant.ru. 2017.01.05.

²⁵⁶ "Семейный кодекс Российской Федерации" от 29.12.1995 N 223-ФЗ (ред. от 30.12.2015). Эх сурвалж: www.consultant.ru. 2017.01.05.

²⁵⁷ Федеральный закон от 15.11.1997 N 143-ФЗ (ред. от 03.07.2016) "Об актах гражданского состояния". Эх сурвалж: www.consultant.ru. 2017.01.05.

²⁵⁸ Пурге А.Р. Проблемы правового регулирования суррогатного материнства в Российской Федерации. Скрытое наружное наблюдение (слежка) Днепрпетровск. ЕврАзЮж № 4 (47) 2012. Эх сурвалж: www.eurasialaw.ru

²⁵⁹ Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.1.

- *Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх* - тээгч эх болон үр тогтооход үр хөврөлийг нь ашигласан буюу захиалагч эцэг, эх, эсхүл эмнэлгийн дүгнэлтээр хүүхэд тээж төрүүлэх боломжгүй бөгөөд гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эмэгтэйн хооронд байгуулсан гэрээний дагуу хүүхдийг тээлгэж төрүүлэхийг /үүнд дутуу төрөлт хамаарна/ ойлгоно.²⁶⁰
- *Тээгч эх /суррогатная маты/* - гэрээний дагуу үр хөврөлийг шилжүүлж суулгасны дараа хүүхэд тээж байгаа эмэгтэйг хэлнэ.²⁶¹
- *Генетик эцэг, эх* - үр хөврөлийг нь ашигласан буюу захиалагч эцэг, эх, гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эмэгтэйг ойлгоно.²⁶²

Захиалагч эцэг, эх нь хэн байх вэ²⁶³

Гэрлэлтээ бүртгүүлсэн болон бүртгүүлээгүй эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс нөхөн үржихүйн туслах технологийг хэрэглэж болох ба тэд шаардлагатай мэдээллийг бүрэн авч, сайн дурын үндсэн дээр тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрсөн байна. Гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эмэгтэй дээрх журмын дагуу зөвшөөрсөн тохиолдолд мөн оролцож болно.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх нь

Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх үндсэн үйл явц нь 6 үе шаттай²⁶⁴ бөгөөд дараах тохиолдолд энэ үйл явцад оролцохыг зөвшөөрсөн²⁶⁵ байна. Үүнд:

- 1) савгүй бол /төрөлхийн, эсхүл олдмол/;
- 2) төрөлхийн хөгжлийн согог, эсхүл өвчний улмаас савны хөндийн, эсхүл хүзүүний гажигтай бол;
- 3) умайн эмгэгтэй бол /умайн хөндийн наалдац, умайн хатингиршил/;
- 4) нөхөн үржихүйн туслах технологийг хэрэглэхийг хориглох өвчний жагсаалтад орсон өвчин эмгэгтэй бол /эрүүл мэндийн байдал/;
- 5) сайн чанарын үр хөврөлийг давтан шилжүүлэн суулгалт амжилтгүй болсон /3 ба түүнээс дээш удаа/, эсхүл шилжүүлэн суулгахад жирэмслэхгүй байгаа;
- 6) зуршсан зулбалт /3 ба түүнээс дээш удаа/.

Хориглосон зохицуулалт

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.4-т заасны дагуу нөхөн үржихүйн туслах технологийг хэрэглэх бол хүйс дагасан удамшлын өвчин дамжихаас бусад тохиолдолд ирээдүйн хүүхдийн хүйсийг сонгохыг хориглоно.

²⁶⁰ Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.9.

²⁶¹ Мөн тэнд.

²⁶² Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмын 77-р зүйл.

²⁶³ Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.3.

²⁶⁴ Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмын 83-р зүйл.

²⁶⁵ Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмын 79-р зүйл.

Тээгч эхэд тавигдах шаардлага

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.10-т зааснаар тээгч эхэд дараах шаардлагыг тавьсан байна. Үүнд:

- 20-35 настай байх;
- өөрийн нэгээс доошгүй эрүүл хүүхэдтэй байх;
- хүүхдийн эрүүл мэндийн байдлыг эрүүл гэж дүгнэсэн эмнэлгийн дүгнэлт байх;
- тээгч эх болохыг зөвшөөрсөн тухай бичгээр мэдэгдсэн байх;
- хэрэв тээгч эх нь тус улсын хуулийн дагуу гэрлэлтээ бүртгүүлсэн бол нөхрийн зөвшөөрлийг бичгээр гаргуулсан байх.

Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмын 2 дугаар хавсралтаар нөхөн үржихүйн туслах технологийг хэрэглэхийг хориглох жагсаалтад орсон өвчин эмгэгтэй эмэгтэй тээгч эх болохыг хориглосон.²⁶⁶

Мөн тээгч эх нь нэгэн зэрэг өндгөн эсийн донор буюу генетик эх байж болохгүйг хуулиар тогтоосон. Захиалагч эхийн өндгөн эсийг ашиглаж тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгах буюу үр бүрэн шилжүүлэн суулгахыг /full IVF - full In Vitro Fertilization/ хүлээн зөвшөөрсөн.²⁶⁷

Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмын 81 дүгээр зүйлд тээгч эх нь “Дархлалын олдмол хомсдол /ДОХ/, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх төв”-ийн халдварт өвчин судлалын эмчээс зөвлөгөө авч, өөрийн эрүүл мэндэд учирч болзошгүй эрсдэлийн талаар бүрэн мэдээлэл авсны дараа сайн дурын үндсэн дээр зөвшөөрсөн байхыг заасан.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай гэрээ

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай гэрээ нь тус улсад гэрээний бие даасан шинэ төрөл юм. Тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхийн хооронд байгуулах ажил гүйцэтгэх гэрээг зохицуулсан нарийн зохицуулалт байхгүй тул ОХУ-ын Иргэний хуулийн²⁶⁸ 779 дүгээр зүйлд заасан “хөлсөөр ажил гүйцэтгэх гэрээ”-гээр зохицуулдаг байна.

Хөлсөөр ажил гүйцэтгэх гэрээгээр ажил гүйцэтгэгч нь захиалагчийн даалгаврын дагуу ажил гүйцэтгэх, харин захиалагч нь ажлын хөлс төлөх үүргийг тус тус хүлээнэ. Гэрээний дагуу хэд хэдэн төрлийн ажил гүйцэтгэхийг заасны нэг нь эмнэлгийн үйлчилгээ хамрагдаж байна.

Тээгч эхийн жирэмслэлт хэвийн үргэлжлэх, эсхүл эрүүл хүүхэд төрөх эсэх нь тодорхой бус, гэрээний талууд өөрсдийн үүргийг биелүүлэх эсэхэд баталгаа байхгүй учраас гэрээг дүгнэхэд хүндрэлтэй байдаг. Хэрэв тээгч эхэд үр хөврөлийг шилжүүлэн суулгасан, тэрээр хүүхдийг тээж, ургийн хөгжилд таатай нөхцөл бүрдүүлсэн бол ажил гүйцэтгэсэн гэж үзнэ.

Ажлын хөлсний хувьд гэрээ нь хөлсөөр, эсхүл үнэ төлбөргүй гүйцэтгэж болно. Хөлсөөр ажил гүйцэтгэх гэрээгээр хүүхэд төрсөн эсэх, хүүхэд эрүүл төрсөн эсэхээс үл хамааран тээгч эхэд хөлс төлнө.

²⁶⁶ Эрүүл мэндийн сайдын баталсан журмын 80-р зүйл.

²⁶⁷ A Comparative Study on the Regime of Surrogacy in EU Member States. Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs, European Parliament. Brussels. 2013. P. 334.

²⁶⁸ Гражданский кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 22 декабря 1995 года.

Гэрээний талууд нь хамгийн түрүүнд тээгч эх болон захиалагч, эсхүл генетик эцэг, эхийн хооронд байгуулна. Үүнтэй зэрэгцэн тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх үйл явцад эрх зүйн болон зохион байгуулах чиг үүрэгтэй оролцож байгаа эмнэлгийн байгууллага, хуулийн компани гэрээний тал болно.

Гэрээний бусад нөхцөлүүдийн хувьд практик дээр дараах асуудлуудыг гэрээнд заавал тусгаж байна. Үүнд:

- 1) гэрээний талуудын онцлог;
- 2) ажил гүйцэтгэх гэрээний хугацаа;
- 3) тээгч эхэд үр хөврөлийг шилжүүлэн суулгах, тээгч эхийн жирэмсний хяналт, төрөх эмнэлгийн байгууллагын талаарх мэдээлэл;
- 4) тээгч эхийн жирэмсний үедээ амьдрах газар;
- 5) тээгч эхэд төлөх хөлс;
- 6) тээгч эхийн асаргаа, материаллаг хангамжтай холбоотой зардал, эсхүл түүний эрүүл мэндэд учирч болох хохирлыг нөхөн төлөх, түүний нөхцөл;
- 7) хүүхэд эрүүл төрөөгүй тохиолдолд талуудын хүлээх үүрэг;
- 8) жирэмслэлтийг зохиомлоор зогсоосон үед тээгч эхэд хүлээлгэх хариуцлага;
- 9) шаардлагатай бол гэрээний нууцыг хадгалах;
- 10) гэрээний үүргээ биелүүлээгүй талуудад хүлээлгэх хариуцлага;
- 11) гэрээг цуцлах үндэслэл, үр дагавар гэх мэт.

Тээгч эхээс төрсөн хүүхдийг төрсний бүртгэлд бүртгэх

Гэр бүлийн тухай хуулийн 51.4-т зааснаар захиалагч эцэг, эх нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх зорилгоор түүнд өөрсдийн үр хөврөлийг шилжүүлэн суулгах тухай хүсэлтээ бичгээр гаргаж, уг аргыг хэрэглэсний үр дүнд хүүхэдтэй болсон тохиолдолд гагцхүү тээгч эхийн зөвшөөрлөөр хүүхдийг төрсний бүртгэлд бүртгүүлэхдээ захиалагч эцэг, эхийг хууль ёсных гэж бүртгэнэ.

Эндээс үзэхэд, хэрэв тээгч эх хүсвэл төрүүлсэн хүүхдийнхээ хуулийн ёсны эх нь байх боломжтой. Эрх зүйн энэхүү зохицуулалт нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээнд оролцогч эмэгтэйчүүдийг ашиглахын эсрэг үндсэн баталгааны нэг гэж үздэг.²⁶⁹

Харин хүүхдийг төрсний бүртгэлд бүртгүүлсний дараа захиалагч эцэг, эх болон тээгч эхийн аль нэг нь хүүхдийн хууль ёсны эцэг, эхийн талаар аливаа маргаан гаргах эрхгүй болохыг Гэр бүлийн тухай хуулийн 52.3-т заасан.

Хэдийгээр Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 55.3-т гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй хосууд, эсхүл эмэгтэй нөхөн үржихүйн туслах технологийг хэрэглэж болохыг заасан боловч Гэр бүлийн тухай хуульд тэдний тээгч

²⁶⁹ Мөн тэнд.

эхээс төрсөн хүүхдийг төрсний бүртгэлд хэрхэн бүртгэхийг зохицуулаагүй байна. Гэр бүлийн тухай хуулийн 55.2, 55.3-т бүртгэлтэй холбоотой ерөнхий зохицуулалтыг дараах байдлаар тогтоосон байна. Үүнд:

- Хэрэв эцэг, эх нь гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй бол эхийн гаргасан өргөдлийн дагуу хүүхдийн эхийн мэдээллийг төрсний бүртгэлд бүртгэнэ. Харин хүүхдийн эцгийн мэдээллийг эцэг, эхийн хамтран гаргасан өргөдөл, эсхүл эцгийн гаргасан өргөдөл, эсхүл шүүхийн шийдвэрийг үндэслэж төрсний бүртгэлд бүртгэнэ.
- Гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эхээс төрсөн хүүхдийг төрсний бүртгэлд бүртгэх тохиолдолд эцэг, эхийн хамтран гаргасан өргөдөл, эсхүл хүүхдийн эцэг тогтоосон тухай шүүхийн шийдвэр байхгүй бол хүүхдийг эхийнх нь овгоор төрсний бүртгэлд бүртгэнэ. Харин хүүхдийн эцгийн овог, нэрийг эхийн гаргасан өргөдлийн дагуу төрсний бүртгэлд бүртгэнэ. /51.3/

Тээгч эхээс төрсөн хүүхдийг улсын бүртгэлд бүртгэхэд эмнэлгийн байгууллагаас дараах хоёр баталгааг гаргуулж авна.²⁷⁰ Үүнд:

- 1) хүүхэд төрсөн талаарх баталгаа;
- 2) захиалагч эцэг, эхийг хууль ёсны эцэг, эх гэж бүртгэхийг зөвшөөрсөн тухай тээгч эхийн өргөдлийг баталсан баталгаа.

Бүртгэлтэй холбоотой Үндсэн хуулийн маргаан²⁷¹

Тус улсад тээгч эх нь захиалагч буюу генетик эцэг, эхийг хүүхдийн хууль ёсны эцэг, эхээр төрсний бүртгэлд бүртгүүлэхээс татгалзсан тохиолдол гарсан байна. Төлөвлөж байсан эцэг Ч.П. болон эх Ч.Ю. нар ОХУ-ын Үндсэн хуулийн шүүхэд Гэр бүлийн тухай хуулийн 51.4, Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 16.5-ыг ОХУ-ын Үндсэн хуулийн 19, 38 дугаар зүйлийг /бүгд хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байх; эх, хүүхэд, гэр бүл төрийн хамгаалалтад байна/ зөрчсөн тухай гомдол гаргажээ.

2010 оны 2 дугаар сарын 8-нд эхнэр, нөхөр Ч. болон иргэн Р. нарын хооронд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай гэрээ байгуулсан. Гэрээний дагуу тээгч эхэд захиалагч эцэг, эх буюу генетик эцэг, эхийн үр хөврөлийг шилжүүлэн суулгаж, үүний үр дүнд тээгч эх нь жирэмслэсний дараа жирэмслэлт болон төрөх үеийн, захиалагч эцэг, эхийн асрамжид хүүхдийг шилжүүлэх үүргийг хүлээсэн байна.

2010 оны 2 дугаар сарын 19-нд эмч нар иргэн Р. буюу тээгч эхийг жирэмсэн болсныг баталгаажуулсан. Иргэн Р. нь 2010 оны 6 дугаар сарын 15-нд тээгч эх болох тухай хүсэлтээ буцаан авчээ. Тэрээр 11 дүгээр сарын 4-нд хүүхдээ төрүүлсэн байна. Холбогдох бүртгэлийн байгууллага 12 дугаар сарын 14-нд хүүхэд төрүүлсэн эхийн гаргасан өргөдлийн дагуу хүүхдийг төрсний бүртгэлд бүртгэж, хүүхдийн эхээр иргэн Р-ийг, харин хүүхдийн эцгээр иргэн Р-ийн салсан нөхрийг түүний зөвшөөрсний дагуу тус тус бүртгэжээ.

Үндсэн хуулийн шүүх эхнэр, нөхөр Ч. нарын гомдлыг хянан үзээд, 2012 оны 880 дугаар шийдвэрээрээ тэдний гомдлыг хэрэгсэхгүй болгосон.

²⁷⁰ Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 16.5.

²⁷¹ Определение Конституционного Суда РФ от 15.05.2012 N 880-О "Об отказе в принятии к рассмотрению жалобы граждан Ч.П. и Ч.Ю. на нарушение их конституционных прав положениями пункта 4 статьи 51 Семейного кодекса Российской Федерации и пункта 5 статьи 16 Федерального закона "Об актах гражданского состояния". Эх сурвалж: www.consultant.ru. 2017.01.05.

1.2. Зөвхөн хүмүүнлэгийн журмаар тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрдөг улс

1.2.1. Нидерландын Вант Улс

Тус улс тээгч эхээр тээлгэж төрүүлэх харилцааг арилжааны бус хүмүүнлэгийн зорилгоор хүлээн зөвшөөрдөг орнуудыг нэг юм.

Нидерландад тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан тусгайлсан хууль байдаггүй. Харин Эрүүл мэндийн сайдын санаачилгаар анх арилжааны бус хэлбэрээр тээгч эхийг жирэмслүүлэх үйл ажиллагаанд эрх зүйн зохицуулалт хийж, 1998 оны 4 дүгээр сарын 1-нээс эхлэн өндөр технологийн аргаар үр шилжүүлэн суулгах (IVF) үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудыг Нидерландын Нөхөн үржихүй ба эх барих ухааны нийгэмлэгээс (Dutch Society for Obstetrics and Gynaecology) журамласан “Үр шилжүүлэн суулгах тухай хууль” (Act on In Vitro Fertilization of 1 April 1998) гаргажээ.

Энэ хуульд тээгч эхэд тавигдах шаардлага болон хүүхэд тээлгэснээс үүдэн гарах үр дагавруудыг талууд харилцан тохиролцсон эсэх зэрэг тодорхой мэдээллүүдийг (сэтгэл зүй, нийгэм, хууль зүйн мэдээллүүд) хангаж байвал үр шилжилжүүлэн суулгах аргаар жирэмслүүлж болно гэж заажээ. Гэсэн хэдий ч тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг нарийн зохицуулсан хуульгүй учраас тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой иргэний талын харилцаануудыг Нидерландын Иргэний хуулиар зохицуулах боловч тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхийн хооронд хүүхэд шилжүүлэн өгөх харилцаа асуудалтай байдаг байна. Зарим тохиолдолд “Хүүхэд үрчлэлийн тухай” хуулиар зохицуулдаг. Харин эрүүгийн хуулийн хүрээнд арилжааны зорилгоор хүүхэд тээх ба тээлгүүлэхтэй холбоотой харилцааг хориглосон зүйл заалтууд бий.

***Нидерландын тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаа:*²⁷²**

Нидерландад тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх арилжааны бус харилцааг хууль ёсоор зөвшөөрдөг. Өөрөөр хэлбэл ойр дотны, хамаатан садан, танил найз нөхдийн хүрээнд зөвхөн хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эх байхыг зөвшөөрдөг. Гэхдээ тодорхой нөхцөлүүдийг зааж өгсөн байна. Тухайлбал, Захиалагч эцэг, эхчүүд өөрсдийн ойр дотны, хамаатан садан, эсхүл танил 25-45 насны эмэгтэйтэй хувийн тохиролцоо бусад гэрээг байгуулж болно. Тэд тээгч эх хайж байгаа тухайгаа олон нийтэд зарлахыг хориглоно. Үүнд олон нийтийн мэдээлэл, харилцааны хэрэгсэлд мэдээ (пост хийх) тавих орно;

- Хүүхэд тээсэн эхэд зардал мөнгийг нь нөхөн олгож болно;
- Хүүхэд тээлгэснээс үүдэн гарах үр дагавруудыг талууд тодорхой харилцан тохиролцсон байх.

Тус улсад тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх хоёр хэлбэр байна.

- ✓ Байгалийн эсхүл зохиомол үр суулгах-Энэ нь тээгч эхэд байгалийн, эсхүл зохиомол аргаар үр суулгаж жирэмслүүлэх

²⁷² <https://www.government.nl/topics/surrogate-mothers/contents/surrogacy-legal-aspects>

ба тээгч эхийн өөрийнх нь боловсорсон өндгөн эсийг ашиглана гэсэн үг. Үүнийг “low-tech аргаар хүүхэд тээх” гэж нэрлэнэ. Энд тээгч эх нь хүүхдийн генетик эх нь байна.

- ✓ Үр хөврөл суулгах - Хуруу шилэнд (IYF) бүрэлдүүлсэн үр хөврөлийг тээгч эхийн саванд суулгах. Үүнийг “өндөр технологийн аргаар (high tech) хүүхэд тээлт” гэж нэрлэнэ. Энэ тохиолдолд тээгч эх хүүхдийн генетик эх болохгүй.

Нидерландын Нөхөн үржихүй болон Эх барихын ухааны холбооноос 2016 оны 7 дугаар сард тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг тодорхойлохдоо: “Хүүхэд тээж болон тээлгүүлэн төрүүлэх цар хүрээ урьдынхаас тэлж өргөжсөн. Урьд нь энэ сонголт зөвхөн өндгөвтэй боловч савгүй эмэгтэйчүүдэд хамаатай байсан бол эдүгээ жирэмслэх нь амь насанд нь халтай, эрүүл мэндийн ноцтой шалтгаантай эмэгтэйчүүд болон ижил хүйстнүүд хүсэлт гаргах болсон байна. Анагаах ухааны эрсдэл болон амжилттай болох хувь хэмжээний статистикаас үзэхэд насны дээд хязгаар өндгөн эсийн донорт 43, тээгч эхэд 45 байна” гэжээ.

Нидерландад арилжааны зорилгоор хүүхэд тээх, тээлгэх харилцааг хориглодог учраас иргэд гадаад улс руу явж тээгч эх хайх тохиолдол байдаг. Гэвч тус улсад нэр нь үл мэдэгдэх донор хэрэглэхийг дэмждэггүй учраас гадаадад тээгч эхээр тээлгүүлэн төрүүлсэн хүүхдээ захиалагч эцэг, эхчүүд Нидерландад авч ирэх үед маш их хүндрэл бэрхшээлтэй учирдаг байна. Учир нь хүүхэд бүр өөрийн биологийн эцэг, эхийг мэдэх эрхтэй гэж үздэг бөгөөд Хүүхдийн Эрхийн Конвенцийн 7 дугаар зүйлд хэрвээ боломжтой бол хүүхэд өөрийн эцэг, эхийг мэдэх эрхтэй гэсэн байдаг.

Мөн гадаад оронд байгаа тээгч эхчүүд зарим тохиолдолд бусдын (хууль ёсны нөхөр эсхүл зуучлагч) дарамтанд ордог ба хүчээр хүүхэд тээлгэх хэрэг бодитой байдаг. Тиймээс сүүлийн үед “Хүний наймаа ба хүүхдийн эсрэг бэлгийн хүчирхийллийн тухай Үндэсний илтгэл” нь гадаад дахь тээгч эхчүүдийн нөхцөл байдал ба бусдын дарамтанд орох эрсдэлд анхаарлаа хандуулах болжээ.

Нидерландын Засгийн газраас 2014 онд Үндэсний Хороонд тээгч болон тээлгэгч эцэг, эхийн асуудлыг хянаж үзэхийг даалгасан байна. Ингээд тус хороо нь судлан үзээд 2016 оны 12 дугаар сарын 7-ны өдөр “21 дүгээр зууны эцэг, эх ба хүүхэд” хэмээх тайлан илтгэлийг Аюулгүй байдал ба Хууль зүйн яаманд өргөн барьжээ.

Үндэсний Хорооноос өргөн барьсан тайлан илтгэлд дэвшүүлсэн санал зөвлөмж нь тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх явдлыг хуульчлахыг зөвлөжээ. Энэ нь хүүхэд бүрэлдэх үеийн халамж асаргаа ба тээгч эх, хүүхэд хэн хэнийх нь нэр төрийг хүндэтгэх явдлыг баталгаажуулах юм. Төрсөн цагаас нь эхлэн хүүхдийн эцэг, эх, иргэншил ба нэр, эцэг, эхийн эрхийн байдал тодорхой бөгөөд баталгаатай байх ёстой. Энэ нь тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхийн хүүхэдтэй холбогдох байр суурь ба үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгох юм.

Арилжааны зорилгоор хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглох:

Арилжааны хэлбэрээр хүүхэд тээх ба тээлгүүлэх харилцааг сурталчлахыг Эрүүгийн хуулийн 151b ба 151с зүйлүүдээр хориглодог. Тухайлбал, цахим хуудсууд хүүхэд тээгч хайж буй эсхүл хүүхэд тээхийг хүссэн хүмүүсийн өмнөөс тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай сурталчлахыг хуулиар хориглосон. Хэрэв ийм төрлийн хэрэг үйлдвэл Эрүүгийн хуулиар торгох болон хорих хүртэл шийтгэл ногдуулдаг байна.

**Хүснэгт 1. Тээгч эх хүүхэд тээх ба тээлгүүлэхтэй холбогдох
Эрүүгийн хуулийн заалтууд**

Хуулийн заалт	Торгуулийн дээд хэмжээ	Баривчлан хорих хугацаа
Хууль бусаар хүүхэд өгөхөд зуучлах (151a зүйл (Dutch Criminal Code))	€7,600	6 сар
6 сараас доош насны хүүхдийг хууль бусаар өгөх (442a зүйл)	€3,800	3 долоо хоног
Хүүхэд тээх болон тээлгэх тухайд хүсч буйг зуучлах ба зарлан нийтлэх (151b зүйл)	€19,000	1 жил
Хүүхдээ хаях гэж байгаа тухай зуучлах ба сурталчлах (151с зүйл)	€7,600	6 сар
Байр суурьтай холбоотойгоор хууран мэхлэх (236 зүйл)	€19,000	5 жил
225-р зүйл Баримт бичиг хуурамчаар үйлдэх	€76,000	5 жил
228-р зүйл Төрсөн тухай эмчийн эсхүл эх баригчийн тодорхойлолтыг хуурамчаар үйлдэх	€19,000	3 жил
278-р зүйл (олон улсын) хүний наймаа	€76,000	12 жил
Эрүүгийн хуулийн 279 зүйл Эцэг, эхийн эрхийг түдгэлзүүлснийг үгүй болгох	€19,000	6 жил
Хүүхэд үрчлэх тухай хууль, 20 зүйл Мэдэгдэлгүйгээр (тус хуулийн 5-р зүйлд заасан мэдэгдэл) хүүхдийг авах	€3,800	2 жилийн дотор давтан үйлдвээс (2 сар) баривчлан хорих ял ногдуулж болно.

1.2.2. ИБУИНВУ

Их Британийн парламент 1985 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр ашиг олох зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээж төрүүлэхийг хориглох зорилгоор “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай хууль” буюу “Surrogacy arrangements act”-ийг баталсан байна. Энэ хууль нь дараах агуулгатай:

- Нэр томьёоны тайлбар;
- Ашиг олох зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх хэлцэл хийхийг хориглох;
- Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой зарлал;
- Гэмт хэрэгт тооцох;
- Бусад гэсэн хэсэгтэй байна;

Мөн харилцааг дараах хуулийн холбогдох зүйл заалтуудаар зохицуулж байна. Үүнд:

1. Хүний үр тогтолт болон үр хөврөл (ургийн)-ийн тухай хууль²⁷³ (1990);
2. Хүүхдийн тухай хууль²⁷⁴ (1989);
3. Хүний эрхийн тухай хууль²⁷⁵ (1998);
4. Харилцаа холбооны тухай хууль²⁷⁶ (1984);
5. Эрүүгийн хууль²⁷⁷ (1982) болон холбогдох бусад хуулиуд байна.

Их Британи дахь өнөөгийн байдал, хуулийг шинэчлэх шаардлага

2015 оны 7-8 дугаар сарын хугацаанд “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийг шинэчлэх ажлын хэсэг” зорилтот бүлгийг хамруулсан судалгаа хийсэн бөгөөд тус судалгааны тайлан 11 дүгээр сард “Их Британи дахь тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа: Төөрөгдөл ба шинэчлэл”²⁷⁸ нэртэйгээр гарчээ. Судалгааны ажлын тайланд дурдсанаар 1985 онд батлагдсан тус хуулийг шинэчлэх шаардлагатай бөгөөд хууль ёсоор гэрлэлтээ бүртгүүлсэн эсрэг хүйсийн хосуудад тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болохыг зөвшөөрөх тухай тусгайлан заах, мөн хүүхдийг хууль ёсны эцэг, эхийн асрамжид шилжүүлэх тогтолцоог энэ хуулиар бүрдүүлэх шаардлага байна гэж үзжээ.

Тус тайланд дурдсанаар тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болох хүсэлтэй эцэг, эхийн тоо жилээс жилд нэмэгдэж байгаа бөгөөд **Британий тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх төв** (British Surrogacy Center)-ийн мэдээлснээр Британийн иргэд тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхээр гадаад улсыг зорих нь ихэссэн бөгөөд жил бүр 100 гаруй хос АНУ болон бусад улс орон руу тээгч болон өндгөн эсийн донор хайн аялж байна гэж мэдээлсэн байна. Хэдийгээр энэ нь бага үзүүлэлт мэт боловч энэ тоо жил бүр өсөн нэмэгдэж байна гэж тус тайланд дурьджээ.

²⁷³ Human Fertilization and Embryology Act 1990 http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/37/pdfs/ukpga_19900037_en.pdf

²⁷⁴ Children act 1989 <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents>

²⁷⁵ Human Rights Act 1998

²⁷⁶ Telecommunications Act 1984

²⁷⁷ Criminal Justice Act 1982 http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1982/48/pdfs/ukpga_19820048_en.pdf

²⁷⁸ <https://www.surrogacyuk.org/Downloads/Surrogacy%20in%20the%20UK%20Report%20FINAL.pdf>

Судалгаа хийсэн хугацааны үзүүлэлтээр хүсэлт гаргасан 434 гэр бүлээс 111 гэр бүл тээгч эхээр хүүхэд тээлгэх боломжтой болж, үүнээс 47 (42.3%) гэр бүл нь тээгч эхийн тусламжтай хүүхэдтэй болсон бол 26 (23.4%) гэр бүлийн тээгч эх жирэмсэн болж, 28 (25.2%) гэр бүл нь үр тогтоохоор оролдож байгаа гэсэн статистик гарчээ. Эдгээр тээгч эхээс:

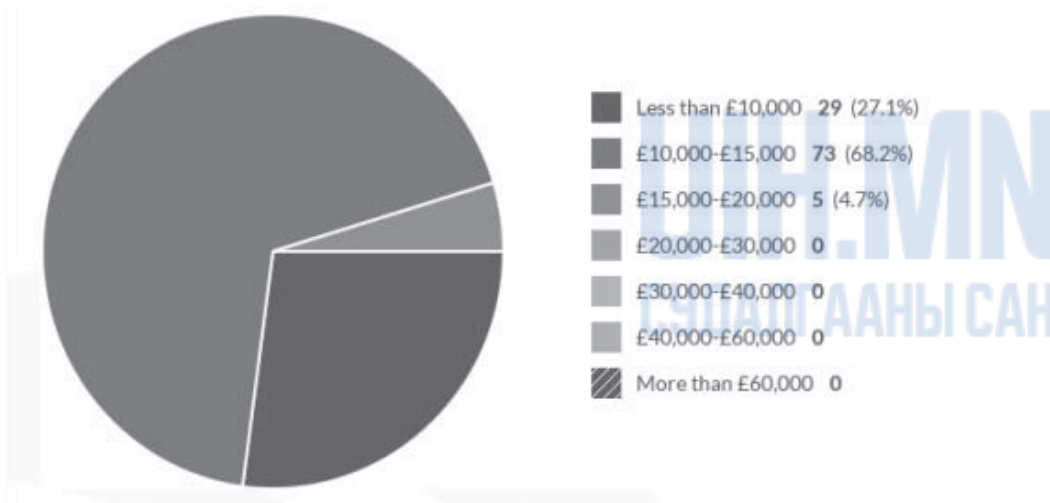
- 32 (28.8%) эмэгтэй нь өмнө өөр гэр бүлд нэгээс олон удаа хүүхэд тээж төрүүлсэн;
- 19 (17.1%) эмэгтэй нь өөр гэр бүлд нэг удаа хүүхэд тээж төрүүлсэн;
- 6 (5.4%) эмэгтэй нь тухайн гэр бүлдээ нэг удаа хүүхэд тээж төрүүлсэн;
- 5 (4.5%) эмэгтэй нь тухайн гэр бүлдээ нэгээс илүү хүүхэд тээж төрүүлж өгсөн;
- 49 (44.1%) эмэгтэй нь тээгч эх болох анхны тохиолдол байсан байна.

Нөхөн олговрыг тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж эхэлснээр болон хүүхэд төрсний дараа аль ч хугацаанд өгч болох ба талууд гэрээгээр харилцан тохиролцоно. Харин хүүхэд тээж төрүүлэх бүхий л хугацаанд хүүхэд тээхтэй холбогдон гарах зардлыг хүсэлт гаргасан гэр бүл хариуцах бөгөөд энэ нь нөхөн олговорт багтахгүй.

2015 оны 7-8 дугаар сарын байдлаар тээгч эхийн тусламжтай хүүхэдтэй болохоор гэрээ байгуулсан 111 гэр бүлийн 29 (27.1%) нь 10000 паундаас доош, 73 (68.2%) нь 10000-15000 паунд, харин 5 (4.7%) гэр бүл нь 15000-20000 паунд тус тус нөхөн олговорт өгчээ.

Тээгч эхэд олгосон нөхөн олговрын хэмжээ

/2015 оны 7-8 дугаар сарын байдлаар/

“Их Британи дахь тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа: Төөрөгдөл ба шинэчлэл” судалгааны хүрээнд дараах гол дүгнэлтүүд

гарсныг хуулийн төсөл боловсруулагчид анхаарвал зохих асуудал байж болзошгүй гэж үзэн энэхүү судалгаанд товчоолон оруулав. Үүнд:

- Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхэд олон шалгуур тавигддагийн нэг нь тээгч эх өмнө нь үр шилжүүлэн суулгах аргаар бусдын хүүхдийг тээж төрүүлсэн байх;
- Тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болохыг хүссэн буюу захиалагч эцэг, эх нь тус үйлдлийн үр дүнд төрсөн хүүхдийн хууль ёсны эцэг, эх байх;
- Нийт тээгч эхийн $\frac{3}{4}$ нь хүүхэд тээж төрүүлэх тухай бодлоо өөрчлөх эрхтэй гэж үздэг бөгөөд энэ нь хуулийн ямар нэг зохицуулалтгүй байна. Цаашид зохицуулах шаардлагатай;
- Их Британид тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлж буй 50 хос тутмын нэг нь эрэгтэй ижил хүйстэн хос байна. Иймд хуулийн үйлчлэх хүрээг шинэчлэн тодорхойлох шаардлага байгаа бөгөөд ингэхдээ хууль ёсоор гэрлэлтээ бүртгүүлсэн эсрэг хүйсийн хосуудад тээгч эхийн тусламжтай хүүхэдтэй болох боломжийг хуулиар олгох;
- Бодит амьдрал дээр тээгч эхийн тусламжтай хүүхэдтэй болохоор хүсэлт гаргасан эцэг, эх нь тээгч эхтэй урт хугацааны харилцаа холбоотой байх нь элбэг;
- Тээгч эхийн тусламжтай хүүхэдтэй болохоор хүсэлт гаргасан эцэг, эх нь хүүхэддээ хэрхэн төрсөн талаар нь сургуулийн өмнөх насанд нь хэлнэ;
- Тээгч эхэд олгосон нөхөн төлбөр нь дунджаар **10,859** паунд байна;
- Их Британиас бусад улсын иргэншилтэй тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлж буй тохиолдлын дийлэнхийг эрэгтэй ижил хүйстэн хосууд эзэлж байна;
- Тээгч эхийн тусламжтай хүүхэдтэй болохыг хүсэгч эцэг, эхчүүдийн дийлэнх нь хилийн чанад дахь тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх нь тохиромжгүй бөгөөд эрсдэлтэй гэж үзэж байна;
- Хилийн чанад дахь тээгч эхэд олгох нөхөн төлбөрийн дундаж хэмжээ нь **17,375** паунд байна;
- Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх дундаж нийт зардал нь Их Британийн хувьд хамаагүй өндөр бөгөөд судалгаанд оролцогчдын $\frac{3}{4}$ нь 60000 паундаас илүүг төлсөн гэсэн байна.

Их Британийн Тээгч эхээр хүүхэд тээж төрүүлэх тухай хуулийг шинэчлэх ажлын хэсэг нь дээрх судалгааны үр дүнд хуульд доор дурдсан тодорхой өөрчлөлтийг санал болгож байна:

- Тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болох хүсэлт гаргасан эцэг, эхийг хууль ёсны эцэг, эхээр тогтоохын тулд хүүхдийг төрөхөөс өмнө хууль ёсны эцэг, эх мөн болохыг шүүхийн шийдвэрээр батламжлах;
- Тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болох хүсэлт гаргасан эцэг, эх нь төрсний бүртгэлд бүртгүүлэх;

- Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлж буй ганц бие хүнийг эцэг, эхээр тогтоох шүүхийн шийдвэр гаргах эрх нээлттэй байж болно;
- Эцэг, эхээр тогтоох тухай шүүхийн шийдвэрийг хүчингүй болгох хүсэлт гаргахад хугацааны хязгаар тогтоох;
- Тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болсон хууль ёсны эцэг, эхийн талаарх мэдээллийг ил тод болгон цуглуулж, төвлөрүүлэн жил бүр хэвлүүлэх;
- Хуруу шилэнд үр тогтоон тээгч эхэд шилжүүлэн суулгаж, тээлгэж төрүүлэх үе шат болон төрөлтийг төрөх эмнэлэг/ Хүний Үр тогтолт болон Үр хөврөлийн газарт нарийвчлан данслах;
- Хуруу шилэнд үр тогтоох, тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгах ажиллагааны удирдамжийг Эрүүл мэнд, Асаргааны Үндэсний Хүрээлэн гаргаж (NICE), санхүүжилтийг Үндэсний эрүүл мэндийн үйлчилгээ (NHS)-ээс гаргах;
- Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой зарлал болон гэмт хэргийг ашгийн бус байгууллагуудын хяналтад байлгах.

Засгийн газарт санал болгож буй үйл ажиллагаа:

✓ Эрүүл мэндийн яам тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааны талуудтай зөвлөлдөн, тэдэнд зориулж хууль зүйн гарц бүхий баримт бичиг боловсруулан хэвлүүлэх;

✓ Эрүүл мэндийн яам тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааны талууд, эх баригчид болон эмнэлгүүд, Хүүхэд, гэр бүлийн Шүүхийн Зөвлөл, Дэмжлэг үзүүлэх Үйлчилгээ болон клиник төвүүдийг оролцуулан хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, салбарын мэргэжилтнүүдэд зориулан бичгээр удирдамж, гарын авлага гаргах;

✓ Ерөнхий боловсролын сургуулийн бага ангийн сургалтын хөтөлбөрт үр хөврөл, ураг удамтай холбоотой цогц мэдлэг олгох сургалт болон ижил хүйстэн хосуудад гэр бүлийн хэвийн хэвшлийн сонголтын талаарх цогц сургалт явуулж хэвшүүлэх;

✓ Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт үргүйдэл, түүний хор уршиг, шалтгаан нөхцөл болон тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгах замаар хүүхэд тээж төрүүлэхтэй холбогдон гарч болох эрсдэлийн талаарх мэдлэг олгох сургалтын хөтөлбөр оруулах.

Тус судалгаанд оролцогчдын:

- 75,2 хувь буюу 300 оролцогч нь одоо үйлчилж байгаа хуулийн зохицуулалтыг шинэчилж, хуулиар зохицуулаагүй харилцааг хуулиар зохицуулах “зайлшгүй шаардлагатай”;
- 3,3 хувь буюу 13 оролцогч хуулийг “өөрчлөх шаардлагагүй”;
- 21,5 хувь буюу 86 оролцогч нь “мэдэхгүй” гэж хариулсан байна.

Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийн зохицуулалт:

Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулах тухай

хуулийн бүтэц болон зорилгоос үзэхэд хуулийн хамрах хүрээ, зохицуулах харилцааны хувьд хязгаарлагдмал хүрээг хамарч байна. Тухайлбал, тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болох субъект ын хамрах хүрээ, хүүхдийг хууль ёсны эцэг, эхийн асрамжид шилжүүлэх тогтолцоо, бүртгэл гэх мэт харилцаа хуулийн зохицуулалтын гадна үлдсэн байна. Мөн Их Британи улсын нутаг дэвсгэрээс гадна төрсөн хүүхдийн иргэний харьяаллын асуудал гэх мэт хуулиар зохицуулаагүй хэр нь амьдралд асуудал үүсгэж буй харилцаа цөөнгүй байдаг ажээ.

Тээгч эхээр тээлгэж төрүүлсэн хүүхдийн эрхтэй холбоотой аливаа харилцаа нь Хүүхдийн тухай хуулиар зохицуулагдана.

Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийн зорилго хэсэгт “тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбогдсон зарим харилцааг зохицуулна” гэж заасан бөгөөд нэр томьёоны тайлбар хэсэгт:

- тээгч эх,
- хэсэг бүлэг хүн,
- төлбөр гэсэн гурван нэр томьёог тус хуулиар хэрхэн ойлгож, дагаж мөрдөхийг хуульчилсан байна.

Тухайлбал хуулийн нэгдүгээр бүлгийн нэгдүгээр зүйлд:

1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:
 - 1.2. “Тээгч эх” гэж харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр хүүхдийг биедээ тээж байгаа эмэгтэйг ойлгоно:
 - (a) хэлцэл хийснээс буюу хүүхдийг тээж эхлэхийн өмнөөс;
 - (b) хүүхдийг тээж төрүүлэн эрх бүхий эцэг, эхэд хүлээлгэн өгөх хүртэл “тээгч эх” байна.
 - 1.3. Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой харилцааг хэлцлийн үндсэн дээр зохион байгуулах явцад хүүхдийг тээж төрүүлэх үүрэг хүлээж буй эмэгтэй тээгч эх байна.

Ашиг олох зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх хэлцэл хийхийг хуулиар хориглох:

Энэ харилцааг тус хуулийн хоёрдугаар бүлэгт дараах байдлаар зохицуулсан байна. Үүнд:

2. (1) Нэгдсэн Вант Улсын хуулийн дагуу аль ч этгээд ашиг олох зорилгоор дор дурдсан үйлдэл хийхийг хориглоно:

- a. тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой хэлцэл санаачлах, хэлцэлд оролцох;
- b. тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхтэй холбоотой гэрээ, хэлцэл байгуулахыг санал болгох, тохиролцох;
- c. тээгч эхээр хүүхэд тээлгэх тохиролцоотой холбогдуулан аливаа мэдээлэл цуглуулах; тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх хэлцэл хийх. Нэгдсэн Вант Улсад ямар ч хүн санаатайгаар ашиг олох зорилгоор бусдыг дээрх үйлдлүүдэд татан оролцуулахыг хориглоно.

(2) Дор дурдсан тохиолдолд энэ бүлгийн (1)-р зүйлд заасан гэмт хэргийг үйлдсэн гэм буруутайд тооцохгүй:

- а. өөрөө тээгч эх болох гэж буй эмэгтэй мэдээлэл цуглуулах, хэлцэл хийх;*
- б. тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болох гэж буй этгээд дээрх үйлдлүүдийг үйлдэх, үйлдэхэд хүргэсэн бол гэм буруутайд тооцохгүй.*

(3) Энэ бүлэгт заасан ашиг олох зорилгоор гэдэгт дараах зүйлийг хамруулан ойлгоно:

- а. дээрх зорилгоор өөртөө болон бусдад хэзээ гэдгээс үл хамааран аливаа төлбөр хүлээж авсан;*
- б. тээгч эхийн тохиролцоог хийх, зуучлах, боломж бүрдүүлэх зэрэгтэй холбоотойгоор өөртөө болон бусдад аливаа төлбөр хүлээж авсан.*
Энэ хэсэгт заасан “төлбөр” гэдэгт хүүхэд тээж буй мөн тээх гэж буй эхийн ашиг тусын тулд хийгдэж буй төлбөрүүд хамаарахгүй.

(4) Энэ бүлгийн 1-р зүйлд заасан үйлдлүүдийг үйлдсэн этгээдийг шалгахдаа дараах тохиолдлуудыг ашиг олох зорилгоор уг үйлдлийг үйлдсэн гэж үзэхгүй:

- а. уг үйлдлийг хийхдээ үүнтэй холбоотой ямар нэгэн төлбөр хийгдсэнийг мэдээгүй, таамаглаагүй, уг төлбөр нь энэхүү үйлдлийг хийхээс өмнө төлөгдсөн нь батлагдсан бол;*
- б. уг үйлдлийг хийхдээ ашиг олох зорилгоор төлбөр аваагүй гэдгээ баталсан бол гэмт хэрэг гэж үзэхгүй.*

(5) Хэрэв:

- а. хэн нэгэн этгээд хэсэг бүлэг хүмүүсийн өмнөөс Нэгдсэн Вант Улсын нутаг дэвсгэр дээр тээгч эхээр хүүхэд тээж төрүүлэх тохиролцоо хийх, зуучлах, боломж бүрдүүлэхэд оролцсон талуудыг төлөөлж буй хүн, нөлөөлж буй хүн;*
- б. тээгч хийх тохиролцоо хийх, зуучлах, боломж бүрдүүлэх үйлдлийг ямар нэгэн байгууллага хийж байгаа бөгөөд уг байгууллага нь хэзээ нэгэн цагт, ямар нэгэн төлбөрийг дор дурдсан хүмүүсийн нэрийн өмнөөс хүлээж авсан бол тухайн байгууллагыг гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутайд тооцно:*
 - 1. тохиролцсоны дагуу хүүхэд тээгч эх;*
 - 2. тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болохыг хүсэгч эцэг, эх; эсхүл*
 - 3. тээгч эх, болон тээгч эхийн тусламжтайгаар хүүхэдтэй болохыг хүсэгч эцэг, эхтэй холбоо бүхий өөр хэн нэгнээс төлбөр авсан бол гэмт хэрэгт тооцно.*

Тухайн байгууллагатай холбоотой хүн ямар нэгэн төлбөр хүлээж авсан бол үүнийг байгууллага хүлээж авсанд тооцно.

(6) Энэ бүлгийн 5 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдаж буй этгээд нь өөрийгөө хамгаалахын тулд авсан төлбөр нь ашиг олох зорилгоор хуулиар хориглосон үйлдэл хийсэнтэй холбоогүй гэдгээ нотловол түүнийг гэм буруугүйд тооцож болно.

(7) Нэгдсэн Вант Улсад байгаа хэн нэгэн этгээд нь энэ хуулийн нэгдүгээр бүлгийн 1.7-д заасан:

а) бүлэг хүмүүс, байгууллагын удирдлага болон хяналтын бүрэлдэхүүнд оролцдог, эсхүл;

б) бүлэг хүмүүс, байгууллагын аливаа үйл ажиллагааны удирдлага, болон хяналтын үйл ажиллагаанд оролцдог бөгөөд дараах (8)-р зүйлд заасан үйлдлийг үйлдсэн нь тогтоогдвол түүнийг гэм буруутайд тооцно.

(8) Энэ бүлгийн 7 дугаар зүйлд заасан үйл ажиллагаа гэдэгт Нэгдсэн Вант Улсад тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж, төрүүлэхтэй холбоотой хэлцэл хийх, зуучлах, боломж бүрдүүлэх бөгөөд эдгээрийг хийхдээ:

а) ашиг олох зорилгоор хийсэн, эсхүл;

б) тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж, төрүүлэхтэй холбоотойгоор уг хүний удирдлага хяналтанд нь оролцдог байгууллага нь энэ бүлгийн 5 дугаар зүйлийг зөрчиж төлбөр хүлээн авсан эсхүл 5 дугаар зүйлд заасны дагуу төлбөр хүлээн авсанд тооцсон.

(9) Энэ бүлгийн 8 дугаар зүйлд дурдсан үйлдлийг хийсэн нь тогтоогдсон этгээд нь 8 дугаар зүйлд заасан үйлдлийг удирдлага, хяналтанд нь оролцдог тухайн байгууллага хийсэн болохыг мэдээгүй, таамаглаагүй, мөн хүлээж авсан төлбөр нь 8.b-д заасан хэлбэрийн төлбөр биш болох нь тогтоогдвол тухайн этгээдийг гэм буруугүйд тооцно.

Хуулиар хориглосон гэмт үйлдэлд оноох шийтгэл

Энэ хуульд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн гэм буруутай этгээдэд дараах хариуцлага хүлээлгэнэ:

- Энэ хуулийн хоёрдугаар бүлэгт заасан гэмт хэрэг үйлдсэн бол торгуулийн стандарт хэмжээний 5 дугаар түвшинд²⁷⁹ зааснаас ихгүй хэмжээгээр торгох, эсхүл 3 сараас ихгүй хугацаагаар хорих болон энэ хоёр шийтгэлийг давхардуулан онооно.
- Энэ хуулийн гуравдугаар бүлэгт заасан гэмт хэрэг үйлдсэн бол торгуулийн стандарт хэмжээний 5 дугаар түвшинд зааснаас ихгүй хэмжээний торгууль ногдуулна гэж заасан байна.

Мөн хуульд гэмт хэргийн хүндрүүлэх нөхцөл байдал, түүнд оногдуулах ял шийтгэлийн төрлийг зохицуулсан байдаг.

²⁷⁹ Энэ хуульд заасан торгуулийн стандарт хэмжээ гэдгийг Эрүүгийн хариуцлагын тухай хуулийн 37 дугаар зүйлд заасны дагуу ойлгох бөгөөд 37 дугаар зүйлд заасан торгуулийн стандарт хэмжээний 5 дугаар түвшинд харъяалагдах торгуулийн хэмжээ нь 1000 паунд байна.

1.3. Муж улс бүрээр ялгаатай зохицуулалт бүхий улс

1.3.1. Австралийн хамтын нөхөрлөл

Австрали Улс нь зургаан муж, эх газрын хоёр гол нутаг дэвсгэрт хуваагдах бөгөөд муж, нутаг дэвсгэр бүр нь өөр өөрийн хууль тогтоох байгууллагатай. “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа” нь 2008 оноос олон нийтийн анхааралд ихээр өртөж, маргаан, мэтгэлцээн дагуулж ирсэн бөгөөд 2010 он гэхэд Австралийн бүх мужид энэ харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.

Тус улсын Тасмани мужаас бусад бүх мужид зөвхөн хүмүүнлэгийн зорилгоор “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг” хуулиар зөвшөөрсөн. Ийнхүү бусдын хүүхдийг тээж төрүүлснийхээ хариуд төлбөр авахыг хуулиар хориглоно. Гэвч тус харилцааны явцад гарах зардлыг хүүхэд тээлгэгч тал хариуцах бөгөөд зардалтай холбоотой мэдээллийг гэрээнд тусгахаар заасан. Мөн гэрээнд оролцогч талууд өмнө нь гэмт хэрэгт холбогдож байсан эсэх лавлагааг хавсаргана.

Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа үүсэх гол нөхцөл нь эрүүл мэндийн шалтгаанаар хүүхэд тээж төрүүлэх боломжгүй байх бөгөөд хосууд хүүхэд олох болон хүүхэд тээх боломжгүйгээ нотлох баримт бүрдүүлэхийг шаардана.

Арилжааны зорилгоор “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг” бүх мужид хориглодог бөгөөд энэ нь эрүүгийн гэмт хэрэгт тооцогддог. Харин Тасмани мужид “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх” бүх харилцааг хуулиар хориглосон байна.

Австрали Улсын нийслэл болон зургаан мужид хэрэгжиж буй тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан хуулиудад дараах гол заалтуудыг тусгасан.

Үүнд:

Хуулийн нэр	Хуулийн агуулга
Австралийн нийслэлийн нутаг дэвсгэр (АСТ)	
Эцэг, эхийн эрх зүйн байдлын тухай хууль 2004	<ul style="list-style-type: none"> Зөвхөн хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эх болохыг хуулиар зөвшөөрнө. Шүүх энэ харилцаан дахь төлбөр төлсөн болон төлбөр төлөхтэй холбоотой асуудлаар шийдвэр гаргах эрхгүй. Арилжааны зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхийг энэ хуулийн 41-р зүйлээр хориглосон. Тээлгэгч эцэг, эхийг энэ хуулийн 2.24-25-р зүйлд заасан нарийн шаардлага дор хууль ёсны эцэг, эхээр хүлээн зөвшөөрдөг.

	<ul style="list-style-type: none"> • Тээгч эх болон түүний хамтрагч нь өөрийн генетик материалаа санал болгож болохгүй. /Зөвхөн захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашигласан хэлбэрийг зөвшөөрнө/ • Хоёр тал гэрээ хийснээр тээгч болон тээлгэгч эцэг, эхийн эрх үүрэг бий болно. • Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхдээ тээлгэгч эцэг, эхийн эсвэл тэдний хэн нэгнийх нь генетик материалыг ашигласан байх ёстой. • Тээлгэгч эцэг, эх нь тус мужийн оршин суугч байна.
Шинэ Өмнөд Уэльс муж	
<ul style="list-style-type: none"> - Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулах тухай хууль 2010 - Нөхөн үржихүйн аргачлалын тухай хууль 2007 - Нөхөн үржихүйн аргачлалын журмууд 2009 - Хүүхдийн эрх зүйн байдлын тухай хууль 1996 он - Төрөлт, нас баралт, гэрлэлт бүртгэх тухай хууль 2010 	<ul style="list-style-type: none"> • Хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хуулиар зөвшөөрдөг. • Тээгч эх нь хүүхдийн хууль ёсны эх болох эрх нээлттэй. Энэ нь тээлгэгч эцэг, эхийн хууль ёсны эцэг, эх болох эрхэд хүндрэл учруулдаг байна. • Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх 2 талын байгуулах гэрээ нь тээгч эхийг жирэмсэн болохоос өмнө байгуулсан байна. • Эцэг, эхийн хүсэлтийн дагуу хууль ёсны эцэг, эх болох эрхийг шилжүүлдэг. Учир нь тээгч болон тээлгэгч эцэг, эхийн аль аль нь хууль ёсны эцэг, эх болох боломжтой. • Ганц бие болон ижил хүйстэн гэр бүл тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрнө. • Тээгч эх нь 25 ба түүнээс дээш настай байх ёстой бол тээлгэгч эцэг, эх нь 18-аас дээш настай байх ёстой. • Хүүхэд тээх болон төрүүлэхэд шаардагдах зардлыг тээлгэгч эцэг, эх төлөхийг зөвшөөрдөг.
Квийнслэнд муж	
Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулах тухай хууль 2010	<ul style="list-style-type: none"> • Хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хуулиар зөвшөөрдөг. • Тээлгэгч эцэг, эх болон тээгч эхээс төрж буй хүүхдийн хооронд генийн хамаарал байхыг шаарддаггүй. • Үр тогтоохдоо ямар ч аргаар тогтоож болно. • Ганц бие болон ижил хүйстэн гэр бүл тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрнө. • Тээлгэгч эцэг, эх нь заавал тус мужийн иргэн байхыг шаарддаггүй бөгөөд Квийнслэнд мужийн харьяалалгүй байсан ч дээрх хүсэлтийг гаргах эрхтэй.
	<ul style="list-style-type: none"> • Хүүхэд тээх болон төрүүлэхэд шаардагдах зардлыг тээлгэгч эцэг, эх төлөхийг зөвшөөрдөг.

Өмнөд Австрали муж	
Гэр бүлийн харилцааны эрх зүйн байдлын тухай хууль 1975	<ul style="list-style-type: none"> • Хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хуулиар зөвшөөрдөг. • Арилжааны зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх гэрээ байгуулсан бол 2 талыг зуучилсан этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ. • Тээлгэгч эхийн нөхөр нь тухайн хүүхдийн хууль ёсны эцэг нь байна. • Гэрлэсэн хосууд /эрэгтэй, эмэгтэй/ болон 3-аас дээш жил хамтран амьдарсан хосууд тээгч эхээр хүүхэд төрүүлэх боломжтой. • Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх хүсэлтэй эцэг, эх нь тус мужийн оршин суугч байх ёстой. • Үр суулгах ажилбар нь эмчилгээний журмын дагуу явагдах ёстой бөгөөд Өмнөд Австралид хүлээн зөвшөөрөгдөн төрөх эмнэлэгт явагдана.
Тасмани муж	
Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулах гэрээний тухай хууль 1993	<ul style="list-style-type: none"> • Ямар ч зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хуулиар хориглодог. • Энэ төрлийн ямар ч гэрээ хүчин төгөдөлдөр бус байна. • Энэ төрлийн гэрээ хийхэд гуравдагч этгээд оролцсон бол эрүүгийн хариуцлага хүлээнэ.
Баруун Австрали муж	
<p>- Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулах тухай хууль 2008</p> <p>- Нөхөн үржихүйн технологийн тухай хууль 1991</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг 2009 оноос хуулиар зөвшөөрсөн. • Арилжааны зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглоно. • Хүүхэд тээх болон төрүүлэх, мөн даатгалтай холбоотой төлбөрийн харилцааг зөвшөөрнө. • Тээлгэгч эцэг, эх шүүхэд албан ёсны өргөдөл гаргасны дагуу тээгч эхээс тээлгэгч эцэг, эхэд шилжүүлэх бөгөөд гэхдээ энэ шийдвэрийг гаргахад хүүхдийн эрх ашгийг нэн тэргүүнд тавина. • Хүүхдийн хууль ёсны эцэг, эхийг тогтооход тэдний байгуулсан гэрээ болон бусад харилцааны талаарх материалыг шүүхэд гаргаж өгөх үүрэгтэй.

	<ul style="list-style-type: none"> • Тээгч эх нь 25-аас дээш настай, өөрийн хүүхэдтэй байх ёстой • Ганц бие эрэгтэй болон ижил хүйстэн хосууд тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрнө. • Тээлгэгч эцэг, эх нь тухайн мужийн оршин суугч байх ёстой бөгөөд 2 талын байгуулах гэрээний шаардлагыг хангасан байх ёстой. • Тээгч эхэд хүүхдээ үлдээх эсэх асуудлаар 3 сарын бодох /шийдвэр гаргах/ хугацаа олгоно.
Виктория муж	
<ul style="list-style-type: none"> - Нөхөн үржихүйн эмчилгээний тухай акт 2008 - Нөхөн үржихүйн журам 2009 - Хүүхдийн эрх зүйн байдлын тухай хууль 1974 	<ul style="list-style-type: none"> • Виктория муж нь Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хуулиар зохицуулсан анхны муж юм. • Арилжааны зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглодог бөгөөд харин хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд төрүүлэхийг зөвшөөрдөг бөгөөд зөвхөн тээлгэгч эх үр тогтоох чадваргүй тохиолдолд зөвшөөрнө. • Тээгч эх нь 25-аас дээш настай, өмнө нь эрүүл хүүхэд тээж, төрүүлсэн байх. • Тээлгэгч эцэг, эх нь хууль ёсны эцэг, эх болохын тулд хангалттай нотлох баримттай байх ёстой • Тээгч эхээс төрсөн хүүхдийн хууль ёсны эцэг, эх болохын тулд дээд шүүхэд хүсэлтээ гаргаж, дээд шүүх нотлох баримтыг үндэслэн эцсийн шийдвэрийг гаргана.

Талууд харилцан тохиролцож гэрээ байгуулснаар “Тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаа”²⁸⁰ үүснэ. Харилцан тохиролцож байгуулсан гэрээ нь энэхүү харилцааны суурь зохицуулалт байна. Гэрээнд талуудын хүлээн зөвшөөрч тохиролцсон тодорхой бүх асуудлын хүрээг тусгасан байх ёстой. Гэрээ нь дараах шаардлагуудыг хангасан байх ёстой. Үүнд:

- Бичгээр үйлдсэн байх;
- Оролцогч талууд гэрээ байгуулахаас өмнө хуулийн зөвлөгөө авсан байх;
- Тээгч эх нь өөрийнхөө болон тээж буй хүүхдийнхээ эрүүл мэндийн талаар шийдвэр гаргах эрхтэй байх;
- Төрүүлсэн ээж хууль ёсны эцэг, эхэд нь шилжүүлсэн хүүхдээ эргүүлэн авахаар хүч хэрэглэхгүй байх;
- Хүүхэд тээх үед шаардагдах зардлын мэдээллийг тусгасан байх;
- Энэ харилцаатай холбогдон гарсан маргааныг шийдвэрлэх зохицуулалтыг хуульд тусгах.

Гэрээний төслийг хамгийн сүүлд батлагдсан загварын дагуу хийх ба гэрээний төслөө бэлдсэний дараа 2 тал тус тусдаа хуулийн зөвлөгөө авсан байх ёстой. Талууд гэрээг сайн дурын үндсэн дээр байгуулах бөгөөд хүүхдийн эрх ашгийг нэн тэргүүнд тавина.

²⁸⁰ Surrogacy Matters, House of Representatives Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs, April 2016 Canberra www.aph.gov.au

Мужийн хуульд өөрөөр заагаагүй бол тээгч эхээс төрсөн хүүхдийн хууль ёсны асран хамгаалагч нь тээлгэгч эцэг, эх байна.

1.3.2. АНУ

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг АНУ-ын муж улсууд олон янзаар шийдвэрлэсэн байгаа бол тус харилцааг улсын хэмжээнд зохицуулсан нэгдсэн бодлого зохицуулалт байхгүй байна. Муж улсууд нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг бүрэн болон хязгаарлагдмал хүрээнд зөвшөөрөх, ямарваа нэгэн байдлаар зохицуулаагүй, эсхүл бүхэлд нь хориглосон байна. Улс орны хэмжээнд тус харилцааг зохицуулах, эрх зүйн орчныг ижилтгэх зорилго бүхий Загвар хуулиуд (*Model Act Governing Assisted Reproductive Technology*)²⁸¹ нь төдийлөн амжилттай хэрэгжээгүй байна. АНУ-ын 50 муж улсуудын тал орчимд нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаатай холбогдох хууль тогтоомж үйлчилж байна. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааны зохицуулалтын эрх зүйн чиг хандлага нь тус харилцааг хориглохоос илүүтэйгээр зөвшөөрөх, тодорхой зохицуулалтгүй байсныг зохицуулалттай болгох тал руу чиглэгдэж байна.

Зуучлагч буюу тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхэд зуучлагч агентлаг, нөхөн үржихүйн эмнэлэг, эрүүл мэндийн байгууллага болон эрүүл мэндийн аялал жуулчлалын компаниуд нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаанд түлхүү оролцдог байна. Эдгээр байгууллагууд ямар хэмжээнд оролцдог, оролцохыг зөвшөөрсөн эсэхийг улс орон бүр өөрсдөө шийдвэрлэж байна. Дээрх байгууллагууд нь тээгч эх болох сонирхолтой эмэгтэйчүүдийг элсүүлэх, сонгон шалгаруулах, талуудыг хооронд нь холбох, тээгч эхийн үйлчилгээ авах болон тээгч эх болох сонирхолтой хүмүүсийг хууль эрх зүй, эрүүл мэндийн байгууллагатай холбох зэрэг үйлчилгээ үзүүлдэг байна.

АНУ-ын хувьд зуучлагч байгууллагууд нь ихэвчлэн сонирхол бүхий талуудыг хооронд холбох, зуучлах үйлчилгээ үзүүлдэг ба эрүүл мэндийн байгууллагаасаа тусдаа байдаг байна.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан байдлыг зөвшөөрсөн, зохицуулаагүй, хориглосон гэж 3 ангилж болохоор байна. Дээрх ангиллыг тодруулбал:

1. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглосон мужууд:

Өнөөгийн байдлаар **Нью Йорк, Нью Жерси, Индиана** болон **Мичиган** зэрэг 4 муж улс нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг хориглосон байна. Үүнээс Нью Йорк, Индиана болон Мичиганд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээг хүчингүйд тооцдог байна.

Дэлхийн анхны тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаатай холбоотой шүүхийн кейс болох 1986 онд төрсөн Мелисса Стернын кэйс буюу 1989 оны Беби М кэйс (*Baby M case*)-ээс үүдэн Нью Йоркийн амбан захирагч асан Куомо тухайн мужид тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх

²⁸¹ American Bar Association Model Act Governing Assisted Reproductive Technology (February 2008) http://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/family_law_quarterly/family_lfq_artmodelact.authcheckdam.pdf

харилцааг хориглох тухай хуулийн төслийг өргөн барьж, улмаар 1992 онд хуульчлагдаж, тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээг хориглосон байна.

2. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зөвшөөрсөн мужууд:

АНУ-ын хэмжээнд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зөвшөөрөхөөр зохицуулсан эрх зүйн акт бүхий 14 муж улс байгаа хэдий ч тэдгээр нь мөн өөр хоорондоо нэлээд ялгаатай байдлаар тус харилцааг зохицуулсан байна. Тухайлбал, тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхэд ээлтэй ханддаг зарим муж нь нөхөн олговор буюу мөнгөн шан харамж олгохыг зөвшөөрдөг бол зарим нь хориглосон байна. Зарим муж улсуудад захиалагч эцэг, эхэд тодорхой шаардлага тавигддаггүй бол зарим муж улсуудад зөвхөн гэр бүлээ батлуулсан, эрүүл мэндийн заалт бүхий байгалийн жамаар хүүхэд тээж төрүүлэх боломжгүй хосуудад зөвшөөрдөг байна. Зарим тохиолдолд тээгч эхчүүдэд шаардлага тавигдахгүй байхад зарим муж улсад нэлээд өндөр шаардлага тавигддаг байна. Түүнчлэн, зарим муж улсууд нь зөвхөн захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашигласан НҮТТ-ийг зөвшөөрсөн байх бол зарим муж улсуудад захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн болон хэсэгчлэн ашиглах аль аль хувилбарыг нь зөвшөөрч байна. Үүнээс гадна, албан ёсны эцэг, эхийг тогтоох процесс нь мөн дээрх мужуудад харилцан адилгүй байна.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зөвшөөрдөг муж улсуудын эрх зүйн зохицуулалтыг тодруулан авч үзвэл:

Калифорни мужийн хууль тогтоомжид зөвхөн захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашиглаж тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг тусгасан байна. Түүнчлэн тус муж нь уг үйлчилгээнд нөхөн олговор олгохыг зөвшөөрсөн байдаг бөгөөд нөхөн олговрын хэмжээнд ямар нэгэн хязгаарлалт тогтоогоогүй буюу ашиг олох зорилгоор тээгч эх болохыг зөвшөөрсөн байна. Муж улсын хууль тогтоомжийн хэмжээнд тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхэд хязгаарлалт тавиагүй бөгөөд дээрх этгээдүүдэд оршин суух нутаг дэвсгэрийн тухайд ямарваа нэгэн шаардлага тавьдаггүй байна. Түүнчлэн Калифорни муж нь хүүхдийг төрөхөөс өмнө эцэг, эхийг шүүхээр тогтоохыг зөвшөөрсөн байдаг (хүүхдийг төрөхөөс өмнө шүүхээс захиалагч эхийг тухайн хүүхдийн эцэх эх болохыг нь тогтоосон шүүхийн шийдвэр гаргана) ба энэ нь хүүхдийг төрсний дараа хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

Флорида муж нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаанд генетик материалыг бүрэн болон хэсэгчлэн ашиглахыг зөвшөөрсөн ба дээрх харилцаанууд нь хоёр тусдаа эрх зүйн зохицуулалтаар зохицуулагдаж байна. Дээрх хуулиудад тээгч эхэд “зохих” хэмжээний нөхөн олговор олгохыг зөвшөөрсөн бөгөөд аль ч гэрээний хувьд захиалагч эцэг, эх нь хүүхдийг төрмөгц хүүхдийг асран хамгаалах болон эцэг, эхийн эрхийг хүлээх үүрэг хүлээнэ. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхэд захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашигласан гэрээний хувьд:

- Захиалагч эцэг, эх нь 18 наснаас дээш, албан ёсоор гэрлэлтээ батлуулсан байх.
- Лиценз бүхий эмч нь захиалагч эхийг үргүй, эсхүл байгалийн жамаар хүүхэд тээн төрүүлэх тохиолдолд түүний эрүүл мэнд, амь насанд, эсхүл үр хөврөлийн хөгжилд аюултай болохыг магадласан байна.

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхэд захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг хэсэгчлэн ашиглахад дээрх хязгаарлалтууд үйлчилдэггүй байна. Хүүхдийг төрөхөөс өмнө эцэг, эхийг шүүхээр тогтоохыг зөвшөөрдөггүй бөгөөд захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашигласан гэрээний хувьд захиалагч эцэг, эх нь хүүхдийг төрснөөс 3 хоногийн дотор шүүхэд өргөдөл гаргах бөгөөд шүүх хүүхдийн төрсний гэрчилгээнд зохих өөрчлөлт оруулна. Захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг хэсэгчлэн ашигласан тохиолдолд, хүүхэд нь тээгч эхтэй биологийн хувьд холбоотой бол тээгч эх 48 цагийн дотор гэрээгээ цуцлах буюу хүүхдээ үлдээх эрхтэй байдаг ба захиалагч эцэг, эх нь 48 цагийн дараа хүүхдийн эцэг, эхийг тогтоолгох өргөдөл шүүхэд гаргах эрхтэй болно.

Мэн мужид захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашиглаж тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан хууль 2016 оны 6 дугаар сараас хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлсэн бөгөөд тус хуулийн дагуу тээгч эхэд “зохих” хэмжээний нөхөн олговор олгож болно гэж заасан байна. Тээгч эх нь 21 наснаас дээш байх бөгөөд эрүүл мэндийн үзлэгт орсон байна. Захиалагч эцэг, эх нь эрүүл мэндийн шинжилгээ хийлгэж, сэтгэцийн эрүүл мэндийн зөвлөгөө авсан байх шаардлагатай. Гэрээнд оролцогч тал тус бүр өөрийн гэсэн өмгөөлөгчтэй байна. Хуульд гэрээнд оролцогч талын аль нэг нь тус мужийн оршин суугч байх, мөн гэрээ байгуулснаас хойш нэг жилийн дотор жирэмсэн болох гэсэн шаардлагуудыг тавьсан байна.

Виржини муж нь *Uniform Parentage Act*-ийн анхдагч болох *Uniform Status of Children of Assisted Conception Act*-ийг хэсэгчлэн баталсан байдаг бөгөөд захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн болон хэсэгчлэн ашиглах хоёрыг ялгалгүй аль алиныг нь зөвшөөрсөн байна. Хуульд заасны дагуу тээгч эхэд нөхөн олговор олгохыг хориглосон байдаг буюу зөвхөн хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр тээлгэж төрүүлэх харилцааг зөвшөөрсөн байна. Тээгч эх нь доод тал нь нэг удаа төрсөн, өмнөх жирэмслэлтийн тээлт болон төрөх явцад ямар нэгэн хүндрэл гараагүй байх ба эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсан байна. Мөн захиалагч эцэг, эхийн талаар судалгаа авч шүүхэд хүргүүлсэн байна. Захиалагч эцэг, эхэд хүүхэд үрчлэн авах гэж буй этгээдэд тавигдах шаардлага тавигдана. Захиалагч эх нь үргүй, эсхүл байгалийн жамаар хүүхэд тээн төрүүлэх тохиолдолд түүний эрүүл мэнд, амь насанд, эсхүл, үр хөврөлийн хөгжилд аюултай тохиолдолд тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхийг зөвшөөрнө. Гэрээнд оролцогч талуудын аль нэг нь Виржини мужийн оршин суугч байна. Эцэг, эхийн эрхийг шилжүүлэхэд захиалагч эцэг, эх нь хүүхдийг төрснөөс хойш 7 хоногийн дотор өргөдөл гаргана. Өргөдлийг хүлээн авч,

захиалагч эцэг, эхийн аль нэг нь хүүхдийн биологийн эцэг, эх болохыг тогтоосны дараа шүүх хүүхдийн төрсний гэрчилгээнд зохих өөрчлөлтийг оруулна.

Иллиной муж нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцаанд ээлтэй ханддаг мужуудыг нэг бөгөөд 2004 онд *Gestattional Surrogacy Act* буюу Захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашиглаж тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай хуулийг баталж, тус хууль нь 2005 оноос үйлчилж байна. Хуулийн нэрнээс харахад зөвхөн захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашигласан тохиолдлуудыг зөвшөөрөх ба хэсэгчлэн ашиглах тохиолдлууд тус хуульд хамаарахгүй юм. Тус хуулиар хүүхдийг төрөхөөс өмнө хүүхдийн эцэг, эхийг шүүхээр тогтоохыг хориглосон бөгөөд гэрээний нөхцөлийг хангуулж ажиллахад талуудын өмгөөлөгчид нь голлох үүргийг гүйцэтгэдэг байна. Үүнээс гадна тус хууль “зохих” хэмжээ бүхий нөхөн олговроос гадна бусад нөхөн олговор, зардал зэргийг хориглоогүй, хязгаарлаагүй буюу арилжааны зорилгоор тээгч эх болохыг зөвшөөрсөн байна.

Иллиной мужийн *Gestattional Surrogacy Act* буюу 2005 оны “Захиалагч эцэг, эхийн генетик материалыг бүрэн ашиглаж тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх тухай хууль”-аас:²⁸²

Тээгч эх болоход тавигдах шаардлага (20 дугаар зүйл)

- Тээгч эх нь 21-ээс доошгүй настай, доод тал нь нэг удаа төрсөн /нэг хүүхэд төрүүлсэн байх/ төрүүлсэн хүүхэд насны хязгаарлалт болон амьд байх, тээгч эхийн гэр бүл нь бүрэн бүтэн байх гэх шаардлага тавигддаггүй байна.
- Тээгч эх нь эрүүл мэндийн болон сэтгэцийн эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдаж, эмнэлгийн үйлчилгээний зардал, жирэмсний хугацаа болон хүүхдийг төрүүлснээс хойш **доод тал нь найман 7 хоногийг** хамарсан эрүүл мэндийн даатгалд даатгуулсан байх. Захиалагч эцэг, эх нь тус даатгалыг тээгч эхэд хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээнд заасны дагуу хамруулах, даатгуулуулах ажлыг хариуцаж болно.
- Тээгч эх нь гэрээ болон түүний эрх зүйн үр дагаврын талаар хараат бус хууль зүйн зөвлөгөө авсан байна.

Захиалагч эцэг, эх болоход тавигдах шаардлага (20 дугаар зүйл):

- Захиалагч эцэг, эх хоёулаа, эсхүл аль нэг нь тээгч эхэд шилжүүлэн суулгах бэлгийн эсүүдээ үр шилжүүлэн суулгах ажилбарт өгсөн байх;
- Байгалийн жамаар хүүхдээ тээж, төрүүлэх боломжгүйг нотолсон эмчийн магадлагааг 2015 оны Эцэг, эхийн эрхийн тухай хуульд (Parentage Act) заасны дагуу тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээндээ хавсаргасан байх;
- Захиалагч эцэг, эх нь сэтгэцийн эрүүл мэндийн үзлэгт хамрагдсан байх;
- Захиалагч эцэг, эх нь гэрээ болон түүний эрх зүйн үр дагаврын талаар хараат бус хууль зүйн зөвлөгөө авсан байна.

²⁸² (750 ILCS 47/) Gestational Surrogacy Act. Illinois Compiled Statutes database, Illinois General Assembly <http://www.ilga.gov/legislation/ilcs/ilcs3.asp?ActID=2613&ChapterID=59>

Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээнд тавигдах шаардлага (25 дугаар зүйл):

- Гэрээг бичгээр үйлдсэн байна;
- Гэрээг тээгч эх болон захиалагч эцэг, эхэд тавигдах шаардлагад заасан эрүүл мэнд, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үзлэгээс бусад аливаа эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахаас өмнө байгуулсан байна;
- Гэрээнд оролцогч талууд болох тээгч эх болон захиалагч эцэг, эх нь гэрээ байгуулахтай холбоотой хууль зүй, санхүү болон гэрээгээр хүлээсэн эрх, үүрэг, гэрээ байгуулснаас үүдэн гарах үр дагавар, үр дүн, торгууль болон хариуцлагын талаар тус тусдаа хууль зүйн зөвлөгөө авсан байх бөгөөд үүнийг батламжилсан баримтад гарын үсэг зурсан байна;
- Гэрээнд тээгч эхэд “нөхөн олговор” олгохоор заасан тохиолдолд тухайн нөхөн олговрыг тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгахаас өмнө эскроу /дундын данс/ дансанд байршуулна;
- Гэрээ нь тээгч эхийг холбогдох үр шилжүүлэн суулгах ажилбар хийлгүүлж, хүүхэд тээн төрүүлэх болон хүүхдийг төрсний захиалагч эцэг, эхэд хүүхдийг хүлээлгэн өгөхийг зөвшөөрсөн албан бичгийг хавсаргана;
- Гэрээ нь захиалагч эцэг, эх хүүхдийг төрсний дараа хүүхдийг асран хамгаалах болон тэжээж тэтгэх үүргийг хүлээж буй албан бичгийг хавсаргана.

Жирэмсний хяналт (25 дугаар зүйл):

- Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээний хүрээнд тээгч эх нь өөрийн сонгосон эрүүл мэндийн мэргэжилтний үйлчилгээг авах эрхтэй байна;
- Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээний хүрээнд тээгч эх нь тодорхой эрүүл мэндийн үзлэгт орох, шинжилгээ өгөх, мөн жирэмсний хугацаанд эмчийн хяналтад байхыг зөвшөөрөх, түүнчлэн захиалагч эцэг, эхийн, эсхүл мэргэжлийн эмчийн үзсэнээр үр хөврөл, урагт сөргөөр нөлөөлөх үйлдэл, үйл ажиллагаанаас ангид байхыг зөвшөөрсөн нөхцөлийг тусгаж болно;
- Дээрх тохиолдолд тээгч эх дурдсан нөхцөлийг хүлээн зөвшөөрөх нь гэрээг хүчин төгөлдөрт тооцох үндэслэл болохгүй /Тээгч эх дээрх нөхцөлийг хангаагүй тохиолдолд холбогдох шүүх нь хүүхдийн эцэг, эхийг тогтоохдоо талуудын санал, зорилгыг баримт болгон ашиглана/.

Тээгч эхэд олгох нөхөн олговор:

- Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх гэрээнд тээгч эхэд “зохих” хэмжээний нөхөн олговор олгохыг зөвшөөрнө. “Нөхөн олговор” нь үзүүлж буй үйлчилгээнд олгох эрүүл мэндийн болон бусад зардлын төлбөрийг хэлнэ. Үүнээс үзэхэд арилжааны зорилгоор тээгч эх болохыг зөвшөөрсөн байна;
- Мөн захиалагч эцэг, эх нь хүүхдийг тээж төрүүлэх болон гэрээтэй холбоотой бүхий л эмчилгээ, эрүүл мэндийн үзлэг, эрх зүйн үйлчилгээ, даатгал болон бусад зардлыг хариуцаж болно.

Хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй нөхцөлд шүүхийн гүйцэтгэх үүрэг:

- Хуулийн 6 дугаар заалтад заасан шаардлагуудыг хангаагүй гэрээг хүчин төгөлдөр гэж үзэх үндэслэл бүрдэхгүй тохиолдолд, шүүх хүүхдийн эцэг, эхийг тогтоохдоо оролцогч талуудын зорилгыг харгалзан шийдвэр гаргана.

Хүүхдийг тэжээж, асрах хариуцлага:

- Хүүхдийн хууль ёсны эцэг, эх нь хүүхдийг тэжээх, асрах хариуцлагыг хүлээнэ.
- Тээгч эх гэрээг зөрчсөн аливаа үйлдэл гаргах нь захиалагч эцэг, эхийн хүүхдийг тэтгэж, тээлгэх хариуцлагыг хүлээхгүй байх үндэслэл болохгүй.

Иллиной мужийн нутаг дэвсгэр дээр төрсөн байх:

- Гэрээнд оролцогч талууд нь тус мужийн оршин суугч байх шаардлагагүй хэдий ч тээгч эхийн тусламжтай төрж буй хүүхэд нь тус мужийн нутаг дэвсгэрт төрсөн байх шаардлагыг хуульд заасан байна.

Нийтийн эрүүл мэндийн департаментын оролцоо:

- Эрүүл мэндийн департамент /яам/ нь хуульд заасан тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэн төрүүлэх гэрээ байгуулахад шаардагдах эрүүл мэнд болон сэтгэцийн эрүүл мэндтэй холбоотой үзлэг, шинжилгээтэй холбоотой журмуудыг батална.

2. ТЭЭГЧ ЭХЭЭР ХҮҮХЭД ТЭЭЛГЭЖ ТӨРҮҮЛЭХ ХАРИЛЦААГ ХОРИГЛОСОН БОЛОН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТГҮЙ УЛС ОРНУУД

Кембрижийн Их сургуулиас тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хүлээн зөвшөөрдөг болон зөвшөөрдөггүй орнуудын судалгааг²⁸³ гаргасан байна. Судалгаанаас үзэхэд ихэнх улс орнууд ашгийн бус хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эх болох, тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх явдлыг хууль ёсны гэж үзэж байгаа бол Хятад, Герман, Итали, Япон, Франц, Турк зэрэг орнууд аль ч тохиолдолд хүлээн зөвшөөрдөггүй байна.

Дээрх улс орнуудад ашгийн болон хүмүүнлэгийн зорилгоор тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцааг хүлээн зөвшөөрдөггүй хэд хэдэн шалтгаан байна.

Тухайлбал, Лалын шашинт улс орнуудад тухайн хүүхдийг төрүүлсэн эх нь түүний төрсөн эх байх ёстой бөгөөд үр шилжүүлэн суулгахдаа зөвхөн эхнэр, нөхрийн өөрсдөөс нь авсан нөхөн үржихүйн эсийн тусламжтайгаар хийхийг зөвшөөрдөг байна. Энэ нь хүүхдийн удмын санг өөрчлөхийг хориглодог хуулийн заалттай холбоотой. Мөн шашны номлол сургаалд ч энэ нь харш үйлдэл болдог байна.

Сүүлийн жилүүдэд ядуу амьдралтай эмэгтэйчүүдийг тээгч эх болгон ашиглах байдал бизнес болон дэлгэрсэн ба энэ нь тухайн эмэгтэйд эрүүл мэндийн эрсдэлтэй, эрх зүйн сөрөг үр дагавар ихтэйгээс гадна хүүхдийн эрхийг зөрчсөн зэрэг олон сөрөг үр дагавар дагуулж байна гэж үзжээ.

²⁸³ An Overview of Surrogacy Around the World <http://www.familiesthrusurrogacy.com/wp-content/uploads/2015/12/Overview-of-Surrogacy-Around-The-World.pdf>

2.1. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хориглосон улс

2.1.1. БНТУ

Тус улсад тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан эрх зүйн зохицуулалт байдаггүй бөгөөд хамааралтай байж болох зарим эрх зүйн зохицуулалтуудаас харахад тээгч эхийн асуудлыг дэмждэггүй гэсэн байр суурьтай байгаа нь илт харагдаж байна. Турк Улсын Эрүүл мэндийн яамнаас 2014 оны 09-р сарын 30-ны өдөр батлан гаргасан “Нөхөн үржихүйн эмчилгээ болон нөхөн үржихүйн эмчилгээ эрхлэх байгууллагын тухай журам” нь үр шилжүүлэн суулгах харилцааг зохицуулсан эрх зүйн баримт бичиг юм. Энэхүү журмын 1-р зүйлд “Энэхүү журмын зорилго нь байгалийн жамаар үр хүүхэдтэй болж чадахгүй байгаа эхнэр, нөхөрт анагаахын шинжлэх ухаанаар батлагдсан нөхөн үржихүйн эмчилгээний аргыг ашиглан үр суулгах, энэхүү эмчилгээг эрхлэх эрүүл мэндийн байгууллагыг нээх, үйл ажиллагааг нь эрхлэн явуулах ба хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино”²⁸⁴ гэж заасан ба энэхүү эмчилгээнд хамрагдагсдыг эхнэр, нөхөр гэж тусгайлан зааж өгсөн байна.

Мөн журмын 18-р зүйлд үр шилжүүлэн суулгахад хориглох зүйлсийг тусгасан. Үүнд: “Үр шилжүүлэн суулгах эмчилгээнд орох эхнэр, нөхөрт зөвхөн өөрсдөөс нь авсан нөхөн үржихүйн эсийг ашиглана. Ямар нэгэн байдлаар донор ашиглах, донор ашиглан үр хөврөл хийх, эмчлүүлэгч эхнэр, нөхрөөс авсан эр, эм өндгөн эсүүдээс гарган авсан нөхөн үржихүйн эсийг өөр хүмүүст, өөр бусад хүмүүсээс авсан эр, эм өндгөн эсүүдээс гарган авсан нөхөн үржихүйн эсийг эмчлүүлэгч эхнэр, нөхөрт ашиглахыг хориглоно. Энэ зүйлийг зөрчиж эмчилгээ эрхэлсэн байгууллагын үйл ажиллагааг бүрмөсөн зогсоох ба энэхүү үйлдлийг үйлдсэн этгээдүүдийн эмчилгээ эрхлэх эрхийг нь хүчингүй болгож энэ ажиллагаанд ямар нэгэн байдлаар оролцсон ажиллагсдын ижил төрлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бусад байгууллагад ажиллах эрхийг нь бүрмөсөн хязгаарлана”²⁸⁵ гэж заасан.

Үр шилжүүлэн суулгах ажиллагааг зөвхөн эхнэр, нөхрийн өөрсдөөс нь авсан нөхөн үржихүйн эсийн тусламжтайгаар хийх талаар нарийн зохицуулалттай тул тус улсад тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэхээр бол эрүүл мэндийн тусламж авах ямар ч боломжгүй юм. Гэвч гадаадын олон оронд энэхүү харилцааг хуулиар хүлээн зөвшөөрсөн байдаг ба тус улсын иргэд тэрхүү зөвшөөрсөн улс оронд очиж тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж болох боловч дараа нь олон төрлийн эрх зүйн асуудалтай тулгардаг. Үүнд:

1. Тээгч эх хүүхдээ төрүүлсний дараа хүүхдийг өгөхөөс татгалзвал тус улсын Иргэний хуулийн хөдлөшгүй зохицуулалт нь “төрүүлсэн хүн эх нь мөн” гэж үздэг тул Турк Улсад хүүхдээ төрүүлсэн тээгч эх хуульд зааснаар хүүхдийн эх юм. Гэвч тухайн хүүхэд биологийн талаасаа төрүүлсэн ээжтэйгээ огт адилгүй байдаг.

²⁸⁴ Üremeye yardımcı tedavi uygulamaları ve ыremeye yardımcı tedavi merkezleri hakkında yunetmelik https://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=741&Itemid=33

²⁸⁵ Üremeye yardımcı tedavi uygulamaları ve ыremeye yardımcı tedavi merkezleri hakkında yunetmelik https://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=741&Itemid=33

2. Тээгч эх хүүхдийг төрүүлж өгсөний дараа биологийн /генетикийн/ эцэг, эх нь хүүхдийг шууд өөрсдийн нэр дээр бүртгүүлэх үү, эсхүл үрчилж авах уу? Үрчилж авахын тулд хамгийн багадаа нэг жилийн турш тухайн хүүхдийг асран хамгаалсан байх ёстой. Харин шууд өөрсдийн нэр дээр бүртгүүлэх нь хуулинд харш юм байна.
3. Тээгч эх эмнэлэгт хэвтэхдээ бүртгэлээ генетик эхийн нэр дээр хийж болох боловч энэ нь тус улсын эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэргийн шинжийг агуулна. Эрүүгийн хуулинд “Хүүхдийн удам угсааг өөрчилсөн, эсхүл нуусан этгээдэд 1-3 жил хүртэлх хугацаагаар хорих ял оногдуулна” гэж заасан.
4. Хэрэв тээгч эх гэр бүлтэй бол түүний нөхөр хууль ёсоор хүүхдийн эцэг болох ба түүний овгоор овоглоно.

Дээрх болон бусад олон төрлийн эрх зүйн үр дагаврыг төрүүлдэг тул Турк Улсад тээгч эхийн харилцааг зохицуулсан эрх зүйн зохицуулалт байхгүй бөгөөд харин эсрэгээр нь хориглосон гэж үзэхээр журмын заалтууд байна.

2.2. Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг хуулиар хориглоогүй улс

2.2.1. БНСУ

Тус улс нь тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх харилцааг зохицуулсан бие даасан хуульгүй боловч энэ асуудлыг хуулиараа хориглоогүй улс орны нэг юм. Амьдархуйн ёс зүйн тухай хууль Life Ethics Law (January 29, 2004)²⁸⁶, Биоэтик ба био аюулгүй байдлын тухай хууль /Bioethics and Biosafety Act/ (2005)²⁸⁷-аар Тээгч эхээр хүүхдээ тээлгэж төрүүлэх болон донор эцгийн үрийг зохиомлоор шилжүүлэн суулгах харилцааг зохицуулсан байна.

Биоэтик ба био аюулгүй байдлын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд Үр хөврөлийг зохиомлоор үр тогтоох хэсэгт нөхөн үржихүйн туслах технологийн аргаар албан ёсны гэр бүл болсон /хүүхэд тээж төрүүлэх боломжгүй, үргүйдэл, осол гэмтлийн улмаас хүүхэд тээх боломжгүй/ эхнэр, нөхрийн хүсэлтээр нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн байгууллага тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгах, донор эцгийн бэлгийн эсийг ашиглан зохиомлоор үр тогтоох эмчилгээ, үйлчилгээг үзүүлэхийг эрүүл мэндийн байгууллагад зөвшөөрдөг байна.

Амьдархуйн ёс зүйн тухай хууль (2004)-аар жирэмслэх болон үргүйдлийн эмчилгээ, үр хөврөлийн үүдэл эсийн судалгаа, ховор буюу эдгэрэшгүй өвчнийг анагаах зорилгоос бусад тохиолдолд хүний үр хөврөлийг бий болгохыг хориглодог байна.

Биоэтик ба био аюулгүй байдлын тухай хуулиар Үндэсний Биотэтикийн хороог байгуулах бөгөөд тус хороо нь биотехнологи, анагаах ухааны, гүн ухааны, нийгмийн шинжлэх ухаан, шашны болон төрийн бус байгууллага, эрдэмтдийн төлөөллөөс бүрдсэн 10 гишүүний

²⁸⁶ Life Ethics Law (January 29, 2004), https://biopolicywiki.org/index.php?title=South_Korea#Permitted_and_regulated_practices

²⁸⁷ Bioethics and Biosafety Act (2005), http://bprlib.kr/_attech/uploadFiles/patent/a2_6.pdf

бүрэлдэхүүнтэй үндэсний хэмжээнд хуулийн хэрэгжилтийг уялдуулан зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий үндэсний хороо үйл ажиллагаа явуулна. Зөвлөлийн хороо нь үр хөврөлийн биотехнологийн нэр томъёог тодорхойлох, хүний үр хөврөлийг ашиглах стандартыг тогтоох, генийн банк, генетикийн шинжилгээ, хүний генетикийн мэдээлэл зэрэгтэй холбогдох ёс зүйн удирдамжийг тогтооно.

Тус улсад тээгч эхэд үр шилжүүлэн суулгахдаа эмэгтэйн /эхнэр/ өндгөн эсийг туслах технологийн аргаар эмч нарын тусламжтай гадаад орчинд гаргана. Үүнийгээ лабораторын нөхцөлд нөхрийнх нь бэлгийн эстэй нийлүүлж үр тогтоосны үндсэн дээр тээгч эхэд суулгах лабораторын маш нарийн арга технологи ашигладаг байна.

Тээгч эх болон донор эцэгт эдийн болон эдийн бус аливаа хэлбэрээр тусламж үзүүлэхийг хуулиар хориглодог боловч хүүхэд тээж төрүүлэх болон тээж төрүүлсний дараах тээгч эхийн эрүүл мэндтэй холбогдон гарсан бүхий л зардлыг эрүүл мэндийн байгууллага болон хүсэлт гаргасан гэр бүл хариуцан гаргах үүрэгтэй.

Мөн хуулиар тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэх харилцаанд хориглох зүйлийг тусгасан байна.

Үүнд:

- Тээгч эхийг ашиглан хүнийг клоны аргаар хувиран тээлгэж төрүүлэхийг хориглоно;
- Хүн болон мал, амьтны эрлийз туршилт хийхийг хориглоно;
- Тээгч төрсөн хүүхдийн хүйсийн сонголт хийх;
- Тээгч эх болон донор эцэг ашиг олох зорилгоор жирэмслэх болон донор эцэг болохыг хориглоно;
- Ижил хүйстэн гэр бүл тээгч эхээр хүүхэд тээлгэж төрүүлэхийг хориглоно.

Тус улсын үр тогтоох эмчилгээ, үйлчилгээг үзүүлдэг нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн байгууллагууд тээгч эхийг сонгохдоо дараах шалгуур тавьдаг байна.

- Тээгч эх нь 20-35 насны, зөв дүр төрхтэй, тамхи татдаггүй, илүүдэл жингүй, жам ёсоороо эрүүл хүүхэд төрүүлсэн (удамшлын хувьд) эмэгтэйг сонгоно.
- Донор эцэг нь 20-40 насны, зөв дүр төрхтэй, тамхи татдаггүй, илүүдэл жингүй, вирусын ямар нэгэн халдварт өвчнөөр өвчилж байгаагүй, нуугдмал халдваргүй, эр бэлгийн эсийн ерөнхий шинжилгээ хийх ба үзүүлэлт нь дунджаас өндөр үзүүлэлт бүхий эрчүүд донор болох боломжтой юм байна.

Донор болох боломжтой гэж үзсэн тээгч эх болон донор эцгийг эмчийн үзлэг болон хэт авиан оношилгоо, шинжилгээнд хамруулж Эрүүл мэндийн яамнаас тусгай зөвшөөрөл авсан нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн байгууллагууд тус эмчилгээ, үйлчилгээг үзүүлдэг байна.

Тээгч эх болон донор эцэг төрсөн хүүхдийг тэжээх, асрах хариуцлага ногдуулахгүй, түүнийг хайхгүй байх талаар гэрээндээ тусгадаг байна.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Surrogacy Law and Policy in the US: A National Conversation Informed by Global Lawmaking, Columbia Law School, Sexuality and Gender Law Clinic, 2016 https://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/gender-sexuality/files/columbia_sexuality_and_gender_law_clinic_-_surrogacy_law_and_policy_report_-_june_2016.pdf
- A comparative study on the Regime of Surrogacy in the EU member states, Directorate General for International Policies, European Parliament, 2013, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN.pdf)
- American Bar Association Model Act Governing Assisted Reproductive Technology, (February 2008)
- http://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/family_law_quarterly/family_flq_artmodelact.authcheckdam.pdf
- (750ILCS47/) Gestational Surrogacy Act. Illinois Compiled Statutes Database, Illinois General Assembly <http://www.ilga.gov/legislation/ilcs/ilcs3.asp?ActID=2613&ChapterID=59>
- Bioethics and Biosafety Act, 2005 http://bprlib.kr/_attech/uploadFiles/patent/a2_6.pdf
- Life Ethics Law, January 29, 2004 https://biopolicywiki.org/index.php?title=South_Korea#Permitted_and_regulated_practices
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140930-4.htm>
- <https://www.ttb.org.tr/meyzuat/>
- http://www.delhi-iyf.com/india_surrogacy.html
- http://www.icmr.nic.in/art/art_clinics.htm
- http://www.imamangaluru.com/IMA/uploaded2/surrogacy_bill.pdf
- http://surrogacylawsindia.com/legality.php?id=%207andmenu_id=71
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3531011/>
- http://www.icmr.nic.in/art/Prilim_Pages.pdf
- The Birth of Surrogate Motherhood Law: An Economic Analysis of Institutional Reform □ <https://extranet.sioe.org/uploads/isnie2014/kuchar.pdf>
- Wisconsin Briefs from the Legislative Reference Bureau –SURROGACY https://docs.legis.wisconsin.gov/misc/lrb/wisconsin_briefs/2015/wb_15_06.pdf
- An Overview of Surrogacy Around the World <http://www.familiesthrusurrogacy.com/wp-content/uploads/2015/12/Overview-of-Surrogacy-Around-The-World.pdf>
- <https://www.government.nl/topics/surrogate-mothers/contents/surrogacy-legal-aspects>
- Гражданский кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 22 декабря 1995 года.
- Семейный кодекс Российской Федерации от 29.12.1995 N 223-ФЗ (ред. от 30.12.2015). www.consultant.ru.
- Федеральный закон от 21.11.2011 N 323-ФЗ (ред. от 03.07.2016) «Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации» (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.01.2017). www.consultant.ru.
- Федеральный закон от 15.11.1997 N 143-ФЗ (ред. от 03.07.2016) «Об актах гражданского состояния». www.consultant.ru.
- Определение Конституционного Суда РФ от 15.05.2012 N 880-О «Об отказе в принятии к рассмотрению жалобы граждан Ч.П. и Ч.Ю. на нарушение их конституционных прав положениями пункта 4 статьи 51 Семейного кодекса Российской Федерации и пункта 5 статьи 16 Федерального закона «Об актах гражданского состояния». www.consultant.ru.
- Приказ Минздрава России от 30.08.2012 N 107н (ред. от 11.06.2015) «О порядке использования вспомогательных репродуктивных технологий, противопоказаниях и ограничениях к их применению» (Зарегистрировано в Минюсте России 12.02.2013 N 27010). www.garant.ru.
- Пурге А.Р. Проблемы правового регулирования суррогатного материнства в Российской Федерации. Скрытое наружное наблюдение (слежка) Днепрпетровск. ЕврАзЮж № 4 (47) 2012. www.eurasialaw.ru